Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

Қишлоқ ҲАҚИҚАТИ

1988 йил 14 июль
ПАЙШАНБА
№ 160 (4.356).

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг газетаси

1974 йил 1 январдан буён нашр этилади ◆ Душанбадан ташқари ҳар куни чиқади ◆ Баҳоси 3 тийин.

СОЯДА 45 ДАРАЖА. ДАЛАДА ҚАНЧА?

САРАТОН ЖАЗИРАМАСИ ВА ДЕҲҚОН ЖАСОРАТИ

Министрдан бошлаб министрлик ходимигача, партия, совет, хўжалик раҳбари, адабиёт, маданият, санъат арбоби, тарғиботчию ташвиқотчи, ҳар бир зиёли — ҳаммаю ҳамма қишлоқ меҳнаткаши ҳузурига бориб, унга хизмат кўрсатсин, оғирини енгил, мушкулини осон, узоғини яқин қилсин!

ИССИҚ ҲАДДИДАН ОШМОҚДА

Ёз ҳар қачонгидан иссиқ келаяпти. Бунинг боиси нимада! Ўзбекистон ССР Гидрометеорология маркази узоқ муддатли об-ҳаво маълумотлари бўлимининг бошлиғи В. Г. Хисамиева буни шундай изоҳлайди:

— Ҳақиқатан ҳам шу кунларда республикада юқори ҳарорат ҳукм сурмоқда. Айниқса июнь ойининг иккинчи ўн кунлигида ҳаво ниҳоятда иссиқ келгани кузатилди. Бошқача айтганда 14—20 июнь кунлари кўп жойларда ўртача ҳарорат нормадагидан 5—10 даража юқори бўлди. Масалан, симоб устуни 16—18 июнда республиканинг ғарби ва жанубида 43—47 даражани, 18—19 июнда марказий областларда ҳамда Фарғона водийсида 42—43 даражани кўрсатди. Тошкентда эса 19 июнь куни 42 даражага тенглашди. Бундан 74 йил муқаддам, 1914 йилнинг 23 июнида бу ерда 42,4 даража иссиқ бўлгани кузатилган эди.

Ҳаво ҳароратининг кўтарилишига олиб келадиган синоптик жараён термик турғунлик деб аталади. Бу айниқса ёз ойларида содир бўлади. Шу даврда кучли ҳаво оқими Ўрта Осиёга кириб келиб, унинг дашту биёбонларда обдон қизиш натижасида иссиқлик манбаи юзага келди. Бунда Тянь-шань, Помир-Олой тоғлари муайян роль ўйнайди.

Қатор кузатувларда шу кунларнинг ҳарорати биринчи марта энг юқори нуқтага кўтарилдики, июнь ойида иссиқлик одатдагидан юксак бўлгани боиси шунда.

— Венера Галиевна, сиз 1988 йил июнь ойи ҳароратини 1914 йилнинг июнидаги ҳарорат билан қиёсладингиз. Кузатувлар узоқ йиллардан буён олиб бориладими!

—Тошкент метеорология станцияси ташкил этилганига 120 йил тўлди. Бу ерда дастлабки кузатув 1899 йилда ўтказилган эди.

— Июнь ортда қолди. Ёзнинг иккинчи ойида, яъни июлда об-ҳаво қандай бўлади!

— Ҳароратнинг «энг юқори нуқтаси» кутилмайди. Маълумот учун шуни айтиш keракки, 1983 йил 30 июлда симоб устуни 44,5 даражага кўтарилганди. Бу йилги июлнинг ҳавоси эса норма атрофида бўлади. Фақат республиканинг жанубида 40—42 даража иссиқ бўлиши кутилади. Тошкентда ҳарорат 34—39 даражани ташкил этади.

Ленин районидаги «Социализм» колхози пахтакорлари шу жазирама кунларда ҳар туп ниҳолни авайлаб-асраб, меҳр билан парвариш қилмоқдалар. Хўжаликда жами 1.611 гектар майдонда ғўза ўстирилаяпти. Ҳозир экинга бешинчи ишлов берилаяпти, учинчи озиқлантириш тугалланмоқда. Дала ишлари социалистик мусобақа асосида йўлга қўйилган.

Ўзаро беллашувда коммунист Н. Орипов бошлиқ бригада пешқадам.

СУРАТДА: бригадир Н. Орипов ва моҳир механизатор Р. Қозоқов культивация қилинаётган пайкалда.

Р. АШУРОВ фотоси,

(ЎзТАГ).

ҚАЙТА ҚУРИШ БИЗНИ ЯҚИНЛАШТИРМОҚДА

М. С. Горбачевнинг Краков диёридаги учрашувлари

КРАКОВ, 12 июль. (**ТАСС махсус мухбирлари**). Расмий дўстлик визити билан Польша Халқ Республикасида меҳмон бўлиб турган М. С. Горбачевни бугун қадимги Краков шоду-хуррамлик билан кутиб олди.

Мамлакат жанубидаги бу катта саноат ва илм-фан марказини Польшанинг иккинчи пойтахти, Польша давлати ва маданиятининг бешиги, деб атайдилар. Краков бой ва шонли тарихга эга. Шаҳарнинг марказий қисмидаги ҳар бир бино ўтган асрлар меъморчилигининг бетакрор дурдонаси бўлиб, Польша ва жаҳон маданияти, фани, сиёсати буюк арбобларини эслатиб туради. Краков тарихининг шонли саҳифаларидан бири В. И. Ленин ҳаёти ва фаолияти билан боғлиқ. Владимир Ильич 1912—1914 йилларда бу шаҳарда, шунингдек шаҳарга яқин жойлашган Белий Дунаец ва Поронино аҳоли пунктларида яшаган ва ишлаган эди. Ҳозир бу ерларда Ленин музейлари ташкил этилган. Бу музейларни ҳар куни халқ Польшасининг ҳар томонидан кўплаб ва чет мамлакатлардан келган юз минглаб кишилар зиёрат қиладилар.

... Маҳаллий вақт билан соат 10 дан 35 минут ўтди. Варшавадан Краковнинг Балице аэродромига келган М. С. Горбачев ва унинг рафиқасини ПБИП Марказий Комитетининг биринчи секретари, ПХР давлат кенгашининг раиси В. Ярузельский рафиқаси билан, ПБИП воевода комитетининг биринчи секретари Ю. Гаевич, Краков халқ кенгашининг раиси А. Козуб, Краков президенти Т. Салпва, жамоатчилик вакиллари кутиб олдилар.

М. С. Горбачевнинг мамлакат бўйлаб сафарида унга КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР ташқи ишлар министри Э. А. Шеварднадзе, КПСС Марказий Комитетининг секретари В. А. Медведев, Белоруссия Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Е. Е. Соколов, СССРнинг ПХРдаги элчиси В. И. Бровиков ҳамроҳлик қилмоқдалар. Польша томонидан — ПБИП Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Марказий Комитет секретари Ю. Чирек, ПБИП Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат М. Горивода, ПБИП Марказий Комитети секретариатининг аъзоси Б. Колодзейчак, ПБИП Марказий Комитети халқаро бўлимининг мудири Э. Куча, ПХР ташқи ишлар министри Т. Олеховский, ПХРнинг СССРдаги элчиси В. Наторф ҳамроҳлик қилмоқдалар.

Шундай қилиб Краков заминида Ленин саҳифаларидан бири Белий Дунаец билан боғлиқ. Деҳқон аёл Тереса Скупеннинг икки хона ва айвондан иборат оддийгина ёғоч уйида 1913—1914 йилларда В. И. Ленин билан Н. К. Крупская яшаган ва ишлаган эдилар. Бу ерга Владимир Ильич ҳузурига унинг революцион курашдаги сафдошлари тез-тез келиб турар эдилар, Лениннинг ўнлаб асарлари шу ерда ёзилган. Уй-музей эшиги олдида ёрқин меҳмондўстлик маросими бўлади: гул тикилган дастурхонда М. С. Горбачевни нон-туз билан, Гураль музикачилари капелласи музика садолари билан кутиб оладилар.

М. С. Горбачев Уй-музей экспозицияси билан танишди. Бу ерда ўша унутилмас даврдаги вазият ғамхўрлик билан қайта тикланган. КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари фахрий меҳмонлар китобига эсдалик сўзлари ёзиб қолдирди.

Татр тоғининг ям-яшил ёнбағрилари бўйлаб бир неча минут юрилгач автомашиналар кортежи Поронинога етиб келади. 1913 йилнинг октябрида Поронин кенгашининг қатнашчилари — Россия социал демократлари В. И. Ленин билан биргаликда шу ерда тўхтаган эдилар. Ана шу воқеа хотирасига барпо этилган музей паркида Ленин ҳайкали ўрнатилган. Бу ҳайкал Ленинград ишчиларининг поляк халқига совғасидир. М. С. Горбачев ҳайкал пойига гулчамбар қўйди.

Кремлда бўлмай туриб Москванинг қанақа эканлигини тушуниб бўлмайди, Прага гради миноралари ва саройларига кўтарилмай туриб, Прага тўғрисида тасаввур ҳосил қилиш қийин. Краковнинг тарихий маркази — машҳур мовут расталари ва Мариацкий соборининг афсонавий миноралари билан биргаликда асосий бозор майдони ҳақида ҳам шу гапларни айтиш мумкин. Минорадан ҳар куни туш пайтида трубачи Хейнал сигнал бериб туради, москваликлар соатларини Спасск минораси курантларининг бонг уришига қараб тўғрилаганидек, Польшада ҳам шу трубачи сигналига қараб соатларини тўғрилашади.

Қадимий кварталлардаги кўчалар ва майдонларни тўлдирган Краков аҳолиси тушдан кейин Поронинодан эски шаҳарга келган М. С. Горбачевни самимий кутиб олади. Совет раҳбари тарихий майдонга борадиган йўлда табрик хитоблари, қўл бериб кўришишлар сон-саноқсиз гуллар билан қўшилиб кетади. Гулчи қизлар қадимги Краков меҳмонига ўз дўконларидаги чиннигул ва атиргулларни, гладиолус ва шойигулларни — ўнлаб энг яхши гулдасталарни совға қиладилар. Бу учрашувга ҳамма ҳам гул билан келмаган бўлса, ҳеч қиси йўқ, одамлар Польша жамоатчилиги «энг машҳур давлат раҳбари» деб тан олган кишига ҳурматларини табассум билан, табриклаб қўл кўтариш билан, яна болаларни олдинга ўтказиб юбориш билан изҳор қилмоқдалар.

Бош секретарь билан суҳбатларда краковликлар Совет Иттифоқидаги қайта қуришга муваффақият тиладилар, совет халқига ҳурматлари, меҳр-муҳаббати, иккала мамлакат гражданлари ўртасидаги алоқаларни янада ривожлантиришнинг муҳимлиги тўғрисида гапирдилар.

М. С. Горбачев кечқурун Краковдаги Вавель қасрига борди ва В. Ярузельский билан биргаликда Польша ва Совет ёшлари дўстлиги митингида қатнашди.

КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари Краков билан танишиб бўлгач Варшавага қайтиб келди.

(ТАСС).

ҚАЗНОҚДАГИ КЕТМОНЧА

Гулистонликлар энди ўз томорқасида ишлашгандагина кетмончани қўлга олишади. Очиғини айтадиган бўлсак, шаҳарлик учун бу ғалати ҳолдир. Илгарилари эса май ойидан бошлаб кетмонча унинг асосий иш қуроли бўлар эди. Область марказидаги минглаб ишчи ва хизматчилар шаҳар атрофидаги хўжаликларга ғўза ўтоғига чиқишар эди.

Бу қанчалик зиён етказишини аниқ ҳисоблаб чиқиш қийин. Цехлар ва муассасаларда иш чала қолар, ҳашарчиларнинг меҳнатига ҳақ тўлаш ва уларни далага олиб бориб, олиб келиш учун кўп маблағ сарфланарди. Бу ишга, ҳатто имтиҳон пайти бўлса ҳам, юқори синф ўқувчилари жалб этиларди.

Бу йилдан бошлаб ана шу «анъана»га чек қўйиладиган бўлди. Колхоз ва совхозлар пудратнинг турли формаларига, хўжалик ҳисобига ўтиши муносабати билан содир бўлаётган ўзгаришлар бунда ҳам ўз аксини топди.

Энди хўжалик раҳбарларига қўшимча ишчи кучи чақириш фойдали бўлмай қолди. Улар буни тушуниб етишганидан кейин, ўзимизда ишчи кучлари етарли, дейдиган бўлиб қолишди.

«Сирдарё» совхозини мисолга олайлик. Бу хўжаликда 3,5 минг гектар ерда ғўза етиштирилмоқда. Далалар бегона ўтлардан тозаланган. Яқиндагина навбатдаги чопиқ тугалланди. Бу иш ҳам шаҳарликларнинг ёрдамисиз адо этилди. Ўтган йили эса Сирдарё ва унинг ён-веридаги ишчи посёлкаларидан ҳар куни 500—600 одам далага келарди. 40—50 та автобус одамларни ташишда банд бўлгани учун анча-мунча пул сарфланар эди.

Пудрат коллективлари исрофгарчилик йўлини тўсишди. Ҳозир улар ҳар бир тийинни тежашмоқда, ахир, агар пул беҳуда сарфланса, уларнинг ҳамёнига зарар етади-да.

— Ц. Турдвайте, Е. Сулаймонов, Д. Шокмановлар бошлиқ бўлган бригадалар коллективлари хўжаликни ишнинг кўзини билиб юритмоқдалар, — деди совхоз бош агрономи Х. Файзиев.— Улар биринчи бўлиб, ҳашарчилардан воз кечишди. Бир тийин пул ҳам беҳуда сарфланмади, ғўзаларнинг ривожи эса яхши. Ҳар бир бригадада 10—12 киши меҳнат қилаётган бўлса ҳам ишнинг уддасидан чиқишаяпти. Ҳар бир киши зиммасидаги вазифани дуруст бажармоқда.

Ҳозир совхозда бош экономист С. Абдураззоқов бошчилигида ички хўжалик ҳисобининг чек системасига ўтишга тайёргарлик кўрилмоқда. Бу ўзини ўзи маблағ билан таъминлаш ва ўз харажатларини ўзи қоплаш сари ташланган яна бир қадам бўлади.

Шаҳарликлар эса бундан буён ҳам ўрни келганида, яъни техника ремонтида ва қурилишда деҳқонларга ёрдам берадилар. Аммо уларнинг ёрдами ҳақиқатан ҳам зарур бўлганида ҳашарга чиқадилар.

Г. ОГОРОДОВ,
ЎзТАГ мухбири.

БИЛИМ ЮРТИДА БАЙРАМ

В.И. Ленин номидаги Қизил байроқ орденли, Қизил юлдуз орденли Тошкент умумқўшин командирлари олий билим юрти етмиш ёшга тўлди. Гражданлар уруши бораётган йилларда шахсан Владимир Ильичнинг фармойиши билан ташкил этилган билим юрти Совет Иттифоқи Қуролли кучларининг офицерлар корпуси учун юксак малакали мутахассислар тайёрлаш ишига муносиб ҳисса қўшди ва қўшиб келмоқда. Билим юрти ўз битирувчилари билан ҳақли равишда фахрланади. Гражданлар ва Улуғ Ватан урушлари фронтларида шуҳрат қозонган Совет Иттифоқи Қаҳрамонларининг, генерал ва офицерларнинг бутун бир гуруҳи шулар жумласидандир. Ҳозирги кунда армияда хизмат қилаётганлар ҳам, курсантлар сафида ана шу машаққатли касб — Ватанни ҳимоя қилишни ўрганаётганлар ҳам фронтчилар эстафетасини шараф билан давом эттирмоқдалар.

12 июль куни В. И. Ленин номидаги билим юртида ўтган йиллари уни битириб чиққанлар, уруш ва меҳнат ветеранлари ўқув юртининг етмиш йиллик юбилейини ёшлар билан биргаликда нишонлаш учун тўпландилар. Туркистон ҳарбий округи қўшинлари собиқ қўмондони, армия генерали Н. Г. Ляшченко, ҳарбий кенгаш аъзоси — округ сиёсий бошқармасининг бошлиғи генерал-лейтенант А. И. Овчинников тўпланганларни қизғин табрикладилар.

Тошкент шаҳар партия комитетининг биринчи секретари Б. Ф. Сатин билим юртининг курсантлари ва ветеранларини самимий қутлади.

Билим юрти юбилейини байрам қилишда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи секретари В. П. Анишчев иштирок этди.

(ЎзТАГ).

ЧЎЛҚУВАРЛАР ҒАЙРАТИ

Тоштемир Имомов бир неча йилдан бери Усмон Юсупов районидаги Ульянов номли совхозда пахтачилик бригадасини бошқармоқда. Коллектив аъзолари бу йил 66 гектар майдонда Ф-108 нав ғўза ўстирмоқдалар.

— Беш йилликнинг учинчи йилида ҳар гектар ердан камида 30 центнердан оқ олтин етиштириш мажбуриятини олганмиз, — дейди бригада бошлиғи Т. Имомов. — Пайкалларда мўлжалдаги ҳосилни тўплаш, дала ишларини намунали бажариш мақсадида социалистик мусобақани тобора қизитаяпмиз.

Я. РАСУЛОВ.

ЖУРНАЛИСТЛАР КОНКУРСИНИНГ ҒОЛИБЛАРИ

СССР Журналистлар союзи правлениесининг секретариати газета ва журналларда, телекўрсатув ва радиоэшиттиришларда чорва қишловининг боришини энг яхши ёритганлик учун Бутуниттифоқ конкурсини якунлади.

СССР Журналистлар союзининг фахрий ёрлиқлари ва пул мукофотлари билан тақдирланганлар орасида Ўзбекистон ССРнинг «Қишлоқ ҳақиқати» газетаси редакцияси коллективи ҳам бор.

«Совет Ўзбекистони» газетаси эса СССР Журналистлар союзининг фахрий ёрлиғи билан мукофотланди.

(ТАСС).

АВСТРАЛИЯЛИК МЕҲМОН БИЛАН УЧРАШУВ

Неча минг километрлаб йўл босиб Москвага келган меҳмон асосан савол берар ва жавобларни эътибор билан тинглар эди. Уни қайта қуриш қандай бораётганлиги ҳам, Бутуниттифоқ XIX партия конференциясининг якунлари ҳам, ошкораликнинг ривожланиши ҳам, Совет—Австралия муносабатларининг истиқболлари ҳам, бепоён Осиё—Тинч океан районидаги хавфсизликни таъминлаш ҳам қизиқтирар эди. Бошқа бир қанча саволлар каби мана шу саволларнинг ҳаммасига ҳам у зарур изоҳларни олди.

Кремлда А. А. Громиконинг Австралия федерал парламенти сенатининг раиси Керри Уолтер Сайбра билан суҳбати ана шундай ўтди.

Суҳбат бошида меҳмоннинг илтимосига биноан А. А. Громико Совет—Австралия парламент алоқаларининг ҳолати ва истиқболларини умумий тарзда таърифлаб берди. Бу алоқалар йўлга қўйилганидан у мамнуният изҳор этиб, мазкур алоқаларни анчагина сермазмун ва кенг тарзда давом эттириш кераклигини айтди.

К. У. Сайбра. Совет Иттифоқида ўтказилган партия конференциясидан кейин қайта қуриш сиёсати бундан буён ҳам турмушга татбиқ этилаверади, деб ҳисоблайсизми?

А. А. Громико. Ҳа, албатта. Бизнинг мамлакатимизда ва жамиятимизда рўй бераётган ўзгаришлар жуда жиддий. Биз қайта қуриш йўлини ўтказишга қатъий қарор қилганмиз, Бутуниттифоқ XIX партия конференциясидан кейин эса бу ишга янада зўр ғайрат билан киришдик. Бунда гап ҳам экономикада, ҳам социал соҳада, ҳам маданий турмушда, шунингдек ҳам фан ва техника соҳаларида ўзгаришлар қилиш ҳақида бормоқда.

Меҳмоннинг истагига мувофиқ, Совет Иттифоқи Япония билан муносабатларини ривожлантиришга қандай интилаётганлиги ҳақида унга гапириб берилди. Бу муносабатларнинг ҳолати совет томони истаган даражадан пастроқ. Японияда вазиятни сергак баҳолайдиган ва иккала мамлакат ўртасидаги алоқаларни ривожлантиришни хоҳлаётган кишилар оз эмас. Бироқ, афсуски, СССРга нисбатан асоссиз даъволар қилиб, Совет—Япония муносабатларини ривожлантиришга халақит беришга уринаётганлар ҳам бор.

А. А. Громико меҳмоннинг илтимосига кўра, Осиё—Тинч океан регионидаги вазиятга ҳамда ер куррасининг шу қисмида кескинликни юмшатиш ва барқарорликка эришиш йўлларига ҳам тўхталди. Бу ердаги ҳарбий кемалар камайтирилиб, шу бепоён райondaги давлатларнинг фаол ва бемалол ҳамкорлиги учун шароит яратилган тақдирда бундай аҳволга эришиш мумкин бўлур эди.

М. С. Горбачевнинг Владивостокдаги маълум нутқида Осиё—Тинч океан хавфсизлигини вужудга келтиришга оид таклифлар баён этилган. Бу таклифларни рўёбга чиқариш қийин вазифа бўлса ҳам, аммо иноқлик ва ғайрат билан ҳаракат қилинган тадқирда уларни бемалол ҳал этиш мумкин, албатта.

К. У. Сайбра айни Австралия Тинч океаннинг жанубий қисмини ядросиз зонага айлантириш тўғрисида шартнома тузиш ташаббусини кўтариб чиққанини эслатиб ўтди.

Бунга жавобан А. А. Громико бу эзгу ташаббусни Совет Иттифоқи бажонидил қўллаб-қувватлаганини айтди. Австралия раҳбарлари—Бош министр Р. Хоук билан ташқи ишлар ва ташқи савдо министри У. Хэйденнинг Тинч океан муаммолари хусусида яқинда берган баёнотига Москвада эътибор билан қаралди. Бизнинг фикримизча, бу баёнот совет ташаббусларига мос бўлиб тушади.

Суҳбатдошлар бир қанча регионал муаммоларни, шу жумладан Кампучия теварагидаги ва Африка жанубидаги вазиятни ҳам муҳокама қилдилар. Кампучия Халқ Республикасининг ҳукумати эълон қилган миллий яраш сиёсати, Вьетнамнинг 50 минг ҳарбий хизматчиси шу мамлакатдан олиб кетила бошлаганлиги—мана шу тадбирларнинг ҳаммаси аҳволни соғломлаштиришга қаратилган. Совет томони бу тадбирларнинг муҳим аҳамиятини таъкидлади.

Совет Иттифоқи билан Австралиянинг ЖАР режими хусусидаги позициялари кўп жиҳатдан ўхшашдир. Иккала мамлакат апартеид системасини қоралаб чиқмоқда. Австралиялик меҳмоннинг айтишича, унинг мамлакати Ангола билан дипломатия муносабатлари ўрнатган, мустақил Мозамбикка ёрдам бермоқда, ЖАР билан авиация алоқаларига нисбатан жазо чоралари қўлланди, у билан иқтисодий ҳамкорликни кўп соҳаларда тўхтатиб қўйди.

Совет—Австралия алоқаларига оид муаммоларни муҳокама қилиш чоғида А. А. Громико Совет Иттифоқининг шу алоқаларни ривожлантириш соҳасидаги конкрет қадамларини эслатди. Бир қанча министрлик ва идораларнинг раҳбарлари иштирокида экономика, маданият, ахборот, фан ва спорт соҳаларида давом этаётган мулоқотлар ҳозирнинг ўзидаёқ икки томонлама ҳамкорликнинг зарур тўқимасини вужудга келтирмоқда. Бу эса ўз навбатида икки мамлакат ўртасида ишончни ҳам, ҳамжиҳатликни ҳам мустаҳкамлашга кўмаклашади, социал системалардаги тафовутларга қарамай, аҳиллик соҳаларини, тинчликни мустаҳкамлаш масалаларидаги ўзаро баҳамжиҳат ҳаракат йўлларини излашга бизга ёрдам беради.

Пировардида А. А. Громико ядро қуролини тақиқлаш ва қуролсизланиш масалаларининг аҳамиятини таъкидлади. Оқибат натижада ядросиз дунёни барпо этиш совет сиёсатининг мақсадидир. Олий даражада Москвада ўтказилган Совет—Америка учрашувининг якунлари ҳамда СССР билан АҚШ ўртасида ўртача ва камроқ олислик ракеталарини тугатиш тўғрисида Шартнома имзоланганлиги ядровий қуролсизланиш сари принципиал бурилиш рўй беришига умид бахш этди ва, шубҳасиз, ҳозирги замоннинг бошқа туб масалаларини ҳал этишга кўмаклашади.

К. У. Сайбра ўртача ва камроқ олислик ракеталарини тугатиш тўғрисида имзоланган Шартномани ядросиз дунё сари қўйилган биринчи қадам, деб табриклади ва Осиё—Тинч океан регионида регионал хавфсизлик системасини вужудга келтиришда Совет Иттифоқи ўйнайдиган роль ортиб бораверади, деб умид билдирди.

А. А. Громико Австралия парламентига ва халқига энг яхши тилаклар билдирди, Совет—Австралия муносабатларида эришилган ижобий силжишлар барча поғоналарда бундан буёнги алоқалар давомида кўпайтирилаверади, деб умид изҳор этди.

Суҳбат рўй-ростлик ва дўстлик вазиятида ўтди.

(ТАСС).

СОЯДА 45 ДАРАЖА. ДАЛАДА ҚАНЧА?

САРАТОН ЖАЗИРАМАСИ ВА ДЕҲҚОН ЖАСОРАТИ

ДЕЛЕГАТ МУЛОҲАЗАЛАРИ

ИНСОН КЎНГЛИ ГУЛДАН НОЗИК

Ўша воқеани сира унутмайман. Оқшомда ишдан ҳориб-чарчаб шийпонга қайтдик. Устозим — Наврўз Камоловнинг машқи паст эди. Отага меҳр билан кўз югуртираман. Юзлари саратон офтобида қорайган, лаблари, қўллари ёрилган, оғир меҳнат анча толиқтирганлиги сезилиб турарди. Яна бир нарса мени лол қолдиради: эрта тонгдан қоронғи тушгунга қадар тер тўкиб меҳнат қиламизу даромаднинг тайини йўқ. Деҳқонлар шунда ҳам сабр-тоқат билан, эртанги кунга қатъий ишонч ила ишлашади. Мавридини топиб Наврўз отадан кўнгил сўрадим.

— Кечаги йиғилишда айтилган баландпарвоз сўзлар энсамни қотирди, — деди у босиқ гапиришга уриниб. — Ўзинг ўйла, ер хароб, техникага эътибор сусайган. Қаёққа қарама хўжасизлик, исрофгарчилик. Деҳқоннинг қийналгани билан ҳеч кимнинг иши йўқ. Раҳбар меҳнаткаш эътибори, ҳурматини қозонмас экан, кўзланган мақсадга эришолмайди.

Ҳаёт кекса заршунос қанчалик ҳақ эканлигини қайта-қайта исботлади. Орадан беш йил ўтди. Бир куни тушликда бригадамизга правление раиси М. Наврўзова мутахассислар билан ташриф буюрди.

— Маслаҳатга келдим, — деди у тўғридан-тўғри мақсадга кўчиб. — Чорвачиликдаги танг аҳвол бизни ўйлантириб қўйди. Озуқа базасини мустаҳкамлаш керак. Тажрибакорлар билан фикрлашсам Асад Собировдан зўри йўқ дейишаяпти. Махсус бригадани олсангиз қандай бўларкин?

Биласизми, ўшанда раиснинг самимийлиги, ҳурматимизни жойига қўйиб гапирганлиги қалбимизни илитди. Зимдан Наврўз отага кўз қирини ташлайман. У «рози бўлавер» ишорасини қилиб бош чайқади.

Саккиз нафар тажрибакор билан иш бошладик. Биринчи кунданоқ йиллар мобайнида чигит экилавериб тинкамадори қуриган она ерни эъзозладик. Файзулла Нарзиев, Ҳаким Саидов, Равшан Рўзиев, Рустам Шарипов каби фидокорлар агротехник тадбирларни оби-тобида амалга оширишди. Оилавий пудрат жорий этилганлиги ютуқлар омили бўлди. Биринчи йилиёқ ҳар гектар ердан 207 центнердан пичан йиғиштириб олдик.

Биз колхоз правлениеси, партия, касаба союз комитетларининг ғамхўрлигини яқиндан ҳис қилаяпмиз. Раиснинг ўзи хонадонларимизда бўлиб, яшаш шароитимиз, орзу-армонларимиз билан яқиндан танишди. Моддий ва маънавий жиҳатдан ёрдам бериб, мушкулимизни осон қилди. Далада ишлаётганларга ҳам қулай шароитлар яратилган. Шийпондан иссиқ овқат, чой аримайди. Илғорлар кўпчилик ўртасида муносиб тақдирланишаяпти. Ишнинг муваффақиятини идеологик жиҳатдан таъминлашга эътибор кучайтирилган. Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси тарихий ҳужжатларига бағишланган туркум лекция ва суҳбатлар кўпчиликда катта қизиқиш уйғотаяпти. Ўзим ҳам қизғин учрашувларда Москва таассуротлари билан ўртоқлашаяпман. М. С. Горбачевнинг конференцияда қилган докладида шундай сатрлар бор: «Биз қишлоқ хўжалигига қанча ресурс сарфламайлик, башарти, инсон ҳақида, унинг меҳнат ва турмуш шароитлари тўғрисида ғамхўрлик қилинмаса, бу ресурслар муносиб самара бермайди».

Бу сўзларнинг қанчалик ҳаётий ва ҳаққонийлигини юқоридаги фикрлар тўла исботлаб турибди. Айни кунларда зўр омилкорлик кўрсатиб ишлаяпмиз. Мақсад жорий йилда ҳар гектар ердан 210 центнердан беда пичани, 400 центнердан силосбоп кўкпоя йиғиштириб олиш.

А. СОБИРОВ,
Вобкент районидаги Калинин номли колхоз бригадаси бошлиғи, область Советининг депутати.

Жиззах районидаги Ҳамроқул Носиров номли совхоз партия комитети меҳнаткашлар ўртасида оммавий-сиёсий, ғоявий-тарбиявий ишларни давр талаблари асосида ташкил этишга ҳаракат қилаяпти. Кўпсонли агитатор ва пропагандистлар, мутахассислар дала ва фермаларда лекция ва суҳбатлар уюштиришмоқда.

СУРАТДА: совхоз партия комитетининг секретари С. Эргашев (чапдан учинчи) ишчилар ўртасида Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси материалларини шарҳламоқда.

Ш. ТЎРАЕВ фотоси.

АГИТАТОРНИ КЎРГАН БОРМИ?

Будённий номли совхоз партия комитети йил бошида оммавий-сиёсий, ғоявий-тарбиявий ишларни янги поғонага кўтариш, дала шийпонларини деҳқоннинг иккинчи уйига айлантириш юзасидан аниқ тадбирларни белгилаган эди. Афсуски улар ташкилотчилик ишлари билан мустаҳкамланмаётганлиги сабабли бажарилмай қоғозда қолмоқда.

— Турғунлик йиллари иллатларини зўр бериб танқид қилаяпмиз-у совхоздаги ҳозирги аҳвол, асосий тармоқни ривожлантиришдаги натижалар қувонарли эмас, — деди заршунос А. Раҳимова. — Ҳамма пахтакор, пахтакорга мададкор, деган сўзлар исботини амалда кўрмаяпмиз. Тузукроқ шийпонимиз йўқ. Жилла бўлмаса саратонда даланинг ўзида иссиқ овқат, чой тайёрлансин, дея-дея чарчадик. Шундай пишиқчилик палласида мева-чева, фарзандларимиз учун сут маҳсулотлари танқис бўлаётганлиги ҳаммамизни ажаблантираяпти.

3-алмашлаб экиш участкасининг Х. Рустамов бошлиқ звеноси далалари. Шийпон номигагина бор. Ён-атрофда турли чиқиндилар уюлган, Холодильник ишламайди, радио, телевизор, газета ва журналларнинг янги сонлари келтирилмаган. Кўргазмали агитация воситалари ҳақида гапирмаса ҳам бўлади. Звено аъзоларининг таъкидлашича шу пайтгача шийпонга агитатор қадам ранжида қилмабди. Чўлқуварлар, олимлар, санъаткорлар, партия ходимлари йўлига муштоқ.

Пахтасидек оққўнгил, метин иродали, садоқатли бободеҳқонга таъзим! Йўқни йўндириб, ғўзани меҳр билан ардоқламоқда. Далаларда ҳар қачонгидан мўл ҳосил етилаяпти. Ўзаро социалистик мусобақада 6-звено механизатори А. Хидиров, сувчи Р. Ҳасанов пешқадам.

Шу масъулиятли, қисталанг дамларда барча, у ким бўлишидан қатъий назар дала меҳнаткашига ҳамкор, мададкор бўлиши лозим. Хўжалик раҳбарлари сўздан амалий ишга ўтсинлар. Одамлар орасида кўпроқ бўлиб, уларнинг мушкулини осон қилиш ҳақида алоҳида қайғурсинлар. Шундагина эл-юрт олдида берган ваъданинг уддасидан чиқиш мумкин.

М. ИЛЕСОВ.
Ленин йўли райони.

АВТОЛАВКА ЙЎЛ ОЛДИ

Ҳозир пахтакорлар ҳаётида энг масъулиятли палла — ҳосил тўплаш даври давом этмоқда. Пешона боғлаб сув тараётган миришкор миробу ғўза қатор ораларига сифатли ишлов бераётган тажрибали механизаторлар, экин ривожидан ҳамиша кўз-қулоқ агроному хўжалик раҳбарларининг фикри-ўйи бир нарсага — 1988 йил баракали хирмонини бунёд этишга қаратилган.

Ҳосил тақдири ҳал этилаётган дамларда барча касб эгалари қўлдан келганча дала заҳматкашларига кўмак беришни анъанага айлантириб қолган. Ҳозир қайси колхоз ёки совхозда бўлманг қўлида блокноти билан дала кезаётган агитаторни, тушлик пайти шийпонларга файз киритиб, деҳқон кўнглини кўтараётган шоири ёзувчи, хонандаю созандаларни учратасиз. Улар орасида пахтакорлар оғирини енгил қилиш учун хизмат қилаётган савдо ходимлари ҳам бор.

Эрта баҳорда район матлубот жамиятлари союзи правлениесининг кенгайтирилган йиғилишида дала меҳнаткашларига кўчма савдо хизмати кўрсатиш графигини тузиб чиқдик. Мавжуд тўққизта автолавка район хўжаликларига тақсимланди. Илғор ҳайдовчи-сотувчилардан Маҳаммаджон Қурбонов, Тўлқинбой Эргашев, Аҳмаджон Тошкенбоев қабилар меҳнаткашларга бир ойда 60.000 сўмликдан зиёд хизмат кўрсатиб мусобақада пешқадамлик қилишаяпти.

Бироқ ҳали ишимизда камчиликлар кўп. Автолавкалар барча шийпонларга етиб борганича йўқ. Моллар тури ва сифати ҳар доим деҳқонларга манзур бўлмаяпти. Сабоқлардан тўғри хулоса чиқариб, янгича иш юритишга ҳаракат қилаяпмиз. Лекин масаланинг бизга боғлиқ бўлмаган томонлари ҳам бор. Жумладан, кўчма савдо ассортименти чегараланган. Муҳим ишда район ижроия комитети ёрдамига муҳтожмиз.

Далаларда 1988 йил мўл ҳосили учун қизғин кураш кетмоқда. Ҳамма пахтакорга мададкор. Бу муҳим ишдан биз ҳам четда қолмаяпмиз. Зеро, ноз-неъмат бунёдкорига ёрдам бериш, узоғини яқин, оғирини енгил қилиш бизларнинг ҳам муқаддас бурчимиздир!

З. ҒАНИЕВ,
Охунбобоев район матлубот жамиятлари союзи автосавдосининг мудири.

«ГУЛДАСТА» КУЙЛАЙДИ

Совхозимиз кейинги икки йилда қаддини тиклаб олди. Турғунлик йиллари зарарлари қопланиб, миллионлаб сўм даромад қилинмоқда. Муваффақиятларимиз боиси: совхоз дирекцияси, партия ташкилоти инсон омилига эътиборни кучайтирдилар. Марказий посёлка ободонлаштирилиб, хонадонларга газ, сув келтирилди. Дала шийпонлари деҳқонларнинг ҳақиқий иккинчи уйига айлантирилди.

Ҳозир далаларимизда ғўзалар тўлиқ гулга кирди. Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси бўлаётган кунларда совхозимизда катта йиғилиш ўтказилиб, пландаги 7.800 тонна ўрнига 9.000 тонна пахта етиштиришга аҳд қилдик. Звено пудратига батамом ўтиб ишлаётган чўлқуварларимиз учун далада барча шароит муҳайё. Шийпонларимиз кўнгилдагидай жиҳозланган. Нонушта ва тушлик шу ерда қилинади. Репертуаридан ўзбек, тожик, қозоқ, рус халқ куй-қўшиқлари кенг ўрин олган «Гулдаста» ашула ва рақс ансамблимиз ҳамда Худойбердиевлар оилавий ансамбли аъзолари навбат билан дала шийпонларида бўлишиб, сидқидилдан маданий хизмат кўрсатишаяпти.

Совхозимизда ўзбек, тожик, рус, қозоқ сингари ўн бир миллат вакиллари бир оила фарзандларидек эл-юрт фаровонлиги йўлида астойдил тер тўкмоқдалар. Дўстлик, биродарлик ришталари мустаҳкамлиги туфайли хўжалигимиз йилдан йилга бойиб, турмушимиз фаровон бўлиб бораяпти.

С. ЖЎРАЕВ,
Мирзачўл районидаги «Ўзбекистон» совхози пахтачилик звеноси бошлиғи.

РАҒБАТ КЕРАК

Хўжалигимизда пахтакорлик касбини ардоқлаб, катта обрў-эътибор қозонган кишилар кўп. А. Бойшукуров, Х. Ҳалимбетов, Қ. Эшонқулов каби миришкор сувчиларимиз ўзига хос тажриба мактабини яратишган. Улар кунига 6—7 гектар ердаги экинни оби ҳаётга қондиришаяпти.

Ўз касбининг усталари ҳақида гап кетганида механизаторларимиз хусусида алоҳида тўхталиш даркор. Қатор ораларига сифатли ишлов бериб ғўза ривожига ривож қўшаётган марду майдонлар орасида М. Азимов, Э. Эрназаровнинг ўрни бўлакча. Ишни сифатли бажаришда уларнинг олдига тушадигани кам. Айни кунларда ўрта мактабларни битириб ота касбини ардоқлашни ихтиёр этган йигитларга техника сирларини қунт билан ўргатишаяпти. Кейинги 15 кун ичида мусобақага қизғин тус бериб, ривожланишдан орқада қолаётган ғўзаларни баравжлари қаторига етказиб олдик. 945 гектар ернинг ҳар гектаридан камида 27 центнердан дур йиғиштириб, давлатга 2.527 тонна қимматли хом ашё топширишни мўлжаллаганмиз. Ялпи ҳосилнинг 75 проценти машиналарда саранжомланади. Шу боисдан ғўза парваришини қизғин тус олдириб, йиғим-терим мавсумига ҳам пухта тайёргарлик кўраяпмиз.

Ишларимиз ёмон эмас. Бироқ асло хотиржамликка берилмаслигимиз керак. Колхоз правлениеси, партия комитети вазиятга тўғри баҳо бериб, оммавий-сиёсий ишлар, маданий-маиший хизмат кўрсатиш юзасидан белгиланган тадбирларни изчил амалга оширишлари керак. Биз дала шийпонларида ижодкорлар, медицина ходимлари билан тез-тез учрашиб туришни орзу қиламиз. Жазирама иссиқ қатор қийинчиликларни келтириб чиқармоқда. Бундай пайтда хонанда ва созандалар деҳқондан хизматларини аямасликлари керак. Газета ва журналларда ижодкорлар билан деҳқонлар ҳамкорлиги ҳақидаги мақолаларни ўқиб қоламан. Негадир бундай тадбирлар бизда деярли ўтказилмайди. Далада ишлаётган хотин-қизлар ҳақида ҳам алоҳида қайғуриш лозим.

А. ҚУРОЛБОЕВ,
Бўка районидаги Жамбул номли колхоз механизатори.

ҚУРУҚ ҚОШИҚ ОҒИЗ ЙИРТАР

«Голодностепстрой» бошқармаси бошлиғи И. ГАМБУРГ диққатига!

Мирзачўл ерлари бўйлаб бораётган машинани бот-бот тўхтатиб дам берамиз. «Куннинг қизиғига темир ҳам дош беролмаяпти-я», дейди шофёр йигит пешонасидан оқаётган реза-реза терни артаркан. Ҳа, ҳарорат ниҳоятда баланд: сояда 46 даража, далада эса... Чинакам жасорат кўрсатаётган деҳқонга тасанно!

Саратонда сув ичмаган ғўзадан яхши ҳосилни умид қилмаса ҳам бўлади. Шу сабабли чўлқуварлар жазирамага дош бериб, ғўзаларни меҳр билан парваришлашаяпти. Ҳар қатра сув ҳисобда. Агротехник тадбирлар вақтида, оби-тобида ўтказилмоқда.

Меҳнатобод районидаги қатор хўжаликларда бўлиб деҳқонлар билан дилдан суҳбатлашдек. Улар Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси қарорларига жавобан зиммаларига оширилган мажбуриятлар қабул қилишибди. Пайкал оралаймиз. Ниҳоллар бўлиқ, сершох, ҳосил тугунчалари кун сайин кўпаймоқда. Гап айланиб заршунослар учун яратилган шарт-шароитларга тақалганда орага жимлик чўкди.

— Мана шу сиз кўриб турган хароба шийпонда қатор бригадаларнинг аъзолари ҳордиқ чиқаришлари керак, — деди Ғанишер Юнусов номли совхознинг 6-бригадаси сувчиси Рўзибой Умриддинов. — Оғир меҳнатдан сўнг яхши овқатланиб, кўнгилли дам олиш шарт. Акс ҳолда силла қуриб қолади. Буни «Голодностепстрой» бошқармасидаги раҳбарлар ҳам яхши билишади. Аҳвол ўта оғирлигини неча бор айтдик. Ваъда беришдан нарига ўтишмаяпти. Одамга алам қилади. Наҳотки, ўн йил ичида битта шийпонни қойилмақом қилиб жиҳозлаш қийин бўлса. Совхоз маркази 3 километр нарида. Чама кўтарса тушликда уйга борамиз. Баъзида эса оч-наҳор чўлда қолаяпмиз.

Йўл бўйидаги шийпонни кўздан кечирдик, Очиғи, бу ерни деҳқоннинг иккинчи уйи дейишга тил бормайди. Эшик-деразалар йўқ. Бино харобага айланган. Бошқасини қўятуринг, оддий бир палос йўқ.

— Авваллари совхоз озиқ-овқат маҳсулотларини бригадаларга тарқатарди, — фикрини ифодалади тажрибали пахтакор Номоз Норбўтаев. — Энди эса... совхознинг чўнтагида ҳеч вақо йўқ эмиш. Хуллас, деҳқон сарсон-саргардон. Баъзилар пул йиғиб овқат қилишаяпти. Биз ҳам шунга рози. Лекин маҳсулот сотиб оладиган жой қани?

— Бригадир кўринмайди?

— Кеча ичимлик сувни жуда кеч келтиришди, чидолмай лоток сувидан ичганди, қорни оғриб ётиб қолди...

Қўшни Охунбобоев номли совхознинг 4-бўлимида ҳам худди шундай манзаранинг гувоҳи бўлдик. Шийпонлар мавсумга шай этилмаган. Баъзиларидан бўлим раҳбарлари идора сифатида фойдаланишаяпти.

Агроном Усмон Абдужабборов билан дала айланамиз. Саратон қуёши олов пуркайди. Ҳаял ўтмай қора терга ботдик. Деҳқонларга меҳр билан тикиламиз.

— Жорий йилда 435 гектар ерда деҳқончилик қилаяпмиз, — дейди агроном. — Ўн оилавий звенога бирлашган 80 нафар ишчи сидқидил ишлаяпти. Партия конференцияси тарихий ҳужжатлари муҳокамасига бағишланган йиғилишда мажбуриятга тузатиш киритдик. Ният — ҳосилдорликни 3 центнерга ошириб, давлатга фақат юқори сифатли оқ олтин топшириш. Одамларга раҳмат. Ҳамиша, ҳар қандай шароитда ҳам масъулиятни унутишаётгани йўқ.

— Нега дала шийпонларида иссиқ овқат, чой тайёрланмаяпти?

— «Голодностепстрой»нинг кўрсатмасига мувофиқ хўжаликларга озиқ-овқат тарқатилмай қўйилди. Хўжалигимизнинг молиявий аҳволи ночор. Турғунлик йиллари иллатлари ҳамон оёққа тушов бўлаяпти. Шароитнинг йўқлигидан чўлқуварлар тушлик қилиш учун 3—4 километр йўл босишга мажбур. Оқибатда қанча-дан-қанча вақт зое кетаяпти.

— Транспорт ажратишнинг иложи йўқми?

— Нимасини айтай, бўлимга бор-йўғи битта машина ажратишган. У ҳам ҳозир бузуқ.

Агроном ҳамроҳлигида совхоз идорасига бордик. Афсуски бу ерда ҳеч ким йўқ эди.

— Кун ёнаяпти, хонада ўтириб бўлармиди, — изоҳ берди Усмон Абдужабборов.

— Ҳа, саратонда ҳатто кондиционерлар ишлаб турган жойда ҳам унча-мунча одам ўтиролмайди. Далада кетмон чопаётган деҳқонларга тўзим берсин-эй!

«Страна Советов» совхозининг 1-бўлими пахтакорлари шу масъулиятли, қисталанг дамларда мавжуд имкониятлардан унумли фойдаланишаяпти. Сувчи ва механизаторлар агротехник тадбирларни сифатли амалга оширишда барчага намуна. Бўлим деҳқонлари бу йил 1.253 гектар ердан пландаги 1.506 тонна ўрнига 2.000 тонна оқ олтин йиғиштириб олишга аҳд қилишган. Афсуски садоқат кўрсатиб ишлаётган заршуносларга қулай шароитлар яратилмаган. Шийпон яқинида Абдусалом Абдуғаффоров бошлиқ бригада сувчиси Даминжон Ҳусановга рўбару келдик.

— Мухбирман денг,—деди у бизга синчиков разм солиб. — Хайрият, бизни йўқлашга вақт топибсиз. Аҳволимизни яхшилаб кўриб қўйинг. Олтин қўлли пахтакор деб мақташни жойига қўясизлар. Газетага ёзмасангиз ҳам майли, лекин мушкулимизни осон қилишга ёрдамлашинг.

Даминжон ака билан бафуржа суҳбатлашдик.

— Саратон иссиғида кетмон чопиш у ёқда турсин, шунчаки пайкал оралашнинг ўзи бўлмайди, — фикрини давом эттирди сувчи. — Аҳволимиз эса ўта ночор. Тағин ҳам одамларнинг жони тошдан экан...

Мироб бепоён далаларга ўйчан тикилганча бир сония ўйга толди. Фикрларини жамлаб, сўзида давом этди:

— Узоқ йиллар Бўз райони хўжаликларида пахта етиштирдим. Лаёқатли шогирдлар тайёрладим. Қалб амри билан чўлга келдик. Ишончни ҳар ҳолда оқлаяпмиз. Ғўзаларга бир қаранг, бу йил ҳақиқий пахта йили бўлади. Бироқ дилимдагини айтсам, бизга яратилган шароит, маданий-маиший тадбирларнинг амалга оширилиши қониқарли эмас. Анчадан бери гўштли овқат еганимиз йўқ. Бу алпозда ишлаб бўладими.

Тажрибали сувчи юз марта ҳақ. Совхоз дирекцияси, партия комитети ҳамон эскичасига иш юритиб, инсон омили ҳақида етарли бош қотирмаётирлар. Кўпчилик муҳокамасидан ўтказиб тузилган тадбирлар ташкилотчилик ишлари билан мустаҳкамланмаяпти.

Султонали Ашуров 1984 йилда Риштон районидан келган. Бўлимда механик бўлиб ишлаяпти. Машқи паст, биз билан базўр салом-алик қилди.

— Бу ерда ишдан бошқасини билишмайди, — суҳбатга аралашди ниҳоят Султонали. —Шийпонга бир қаранг — қадам босишга қўрқасан киши. Лоақал медицина аптечкаси бўлсин дея неча бор таъкидладим. Яна сўзда қойил қилишди. Куни кеча сувчилардан бирининг мазаси қочди. Нима қилишимизни билмай яйдоқ чўлда зир югурдик. Радио, телевизор ҳаммамиз учун орзу. Автолавка ҳақида гапирмаса ҳам бўлади.

Совхоздан чиқаверишдаги бекатда чамадон кўтарган йигит қўл кўтарди.

— Илтимос, катта йўлгача олиб кетинглар.

Ўзаро суҳбатда ҳамроҳимизнинг таржимаи ҳоли билан танишдик.

— Чўлга комсомол йўлланмаси билан келгандим,— тушунтира кетди у. — Тўрт ой ичида ҳафсалам пир бўлди. Мени ишдан қочаяпти деб ўйламанг. Бемалол яшаш учун шароит йўқ. Меҳнат азобга айланган. Менга ўхшаган ёшлар кўп эди. Ҳаммалари кетиб қолди...

Йигит катта йўлга етгач, раҳмат айтиб тушиб қолди.

Бепоён далаларда 1988 йил ҳосили учун қизғин кураш кетаяпти. Азамат деҳқонлар ўз садоқатларини амалда намойиш этиб, ғўзаларни қалб қўри, меҳр зиёси билан парваришлашаяпти. Сирдарё область партия комитети, «Голодностепстрой» бошқармаси раҳбарлари деҳқонларнинг ҳақли эътирозларига қулоқ тутиб, оммавий-сиёсий, маданий-маиший, савдо, медицина хизмати кўрсатишни намунали йўлга қўйиш ҳақида бош қотиришлари керак. Акс ҳолда кузакда аттанг деб қолишлари аниқ.

Т. АБДУРАҲМОНОВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» махсус мухбири.

ОНА-ВАТАН БЎЙЛАБ

ЯНГИ МАҲСУЛОТ

МОГИЛЕВ. Могилев лифтсозлик заводи ишлаб чиқара бошлаган қишлоқ уйларини иситиш ва уларни иссиқ сув билан таъминлаш автоном системаси шаҳарлардагидан қолишмайдиган қулайликни таъминлайди. Область агросаноат комитети буюртмасига мувофиқ ишлаб чиқилган ва ўзлаштирилган бу сантехника буюмлари печдан, ошхона, ванна ва иситиш тармоғига иссиқ сув етказиб бериш системасидан иборат. Машинасозлар иситиш системасининг дастлабки туркумини уч хонали уйларни таъминлаш учун жўнатдилар. Бундай системаларни ишлаб чиқариш йилига икки мингтага етказилгач, бу янги маҳсулот республиканинг бошқа районларига ҳам жўнатила бошланади.

БЕПУЛ МАСЛАҲАТ

ВИЛЬНЮС. Литва қишлоқ меҳнатчилари меҳнат жанжали хусусидами, пенсияни расмийлаштириш ёки кооператорлар фаолияти ҳақидами —ҳар қандай юридик масала юзасидан тезда ва бепул маслаҳат олишлари мумкин. Республикада агросаноат комплекси ходимлари касаба союз комитетлари ҳузурида тажрибали юристлар жамоатчилик асосида гражданларни қабул қиладиган консультациялар очилди. Улар касаба союз комитетларига ҳам ёрдам бермоқдалар, меҳнат коллективларида ҳуқуқ мавзуларида лекциялар ўқимоқдалар.

ШАРТНОМА АСОСИДА

ЛЬВОВ. Яворов районидаги «Искра» колхози билан Львовдаги «Конвейер» ишлаб чиқариш бирлашмаси ўзаро манфаатли асосда амалий алоқаларни ривожлантирмоқда. Машинасозлар ҳамкорлик тўғрисида шартнома тузиб, ҳозир шаҳар яқинидаги хўжаликнинг қишлоқларидан бирида ўз ишчилари ва колхозчилар учун якка тартибдаги коттежларни қуришга киришдилар. Бу ишлар иккита қурилиш кооперативи зиммасига юклангаи. Улар маданият уйи, болалар боғчаси, мактаб, бошқа объектларни қурадилар. Ҳар бир оила уй билан бир вақтда ер участкаси билан таъминланади, бунинг учун колхоз шахсий ёрдамчи хўжаликни ривожлатиришни кўзлаб, ҳар оилага 10 сотих ер ажратиб бермоқда. Ортиқча маҳсулотни колхоз сотиб олади. Львов областидаги бир қанча хўжаликлар ва «Укрзападуголь» бирлашмасининг шахталари бир-бирларига ана шундай ўзаро манфаатли шартномаларни таклиф қилдилар.

ҚАРАМ МЎЛ БЎЛДИ

ТБИЛИСИ. Грузиядаги сабзавоткор районларнинг меҳнатчилари эртанги карам жўнатиш топшириғини бажардилар. Июль ойининг охиригача планга қўшимча яна 2 минг тонна маҳсулот жўнатилади. Мамлакат шаҳарлари ва район марказларига 50 минг тонна картошка етказиб бериш топшириғи бажарилай деб қолди. Шу кунларда Зугдиди, Гардабани, Зестафони ва бошқа районларнинг меҳнаткашлари яхши ишламоқдалар.

ХАЛҚ ЭРТАКЛАРИ ТУРКУМИ

БОКУ. Ёш поляк китобхонлари Озарбайжон фольклори билан ўз она тилларида таниша оладилар. Бокудаги «Гянжлик» («Ёшлик») нашриёти қардош Польша учун чиройли безатилган халқ эртаклари туркумини нашр қила бошлади. Польша ташқи савдо бирлашмасининг ана шу буюртмасини бажараётган Озарбайжон ноширлари ва матбаачиларининг ПХР учун китоб чиқариш тажрибаси бор. Илгари бу ерда Озарбайжон ёзувчиларининг асарлари поляк тилида нашр қилинган эди.

(ТАСС).

ДИҚҚАТ: ЯНГИЛИК!

ФОЙДАЛИ, ҚУЛАЙ, ТЕЖАМЛИ

Хўжалик ҳисоби, ўзини ўзи маблағ билан таъминлаш шароитида ишлаш кишидан омилкорликни, ижодий изланишни тақозо этмоқда. Шу ниятда Ленинобод район ремонт-ишлаб чиқариш корхонасида бугунгача бироз унутилган транспорт турига — от аравага мурожаат қилинди. Корхона директори Ўрозбой Есемуродов ташаббуси билан қишлоқ хўжалигидаги катта-кичик юмушларни бажаришга мўлжалланган аравалар тайёрланадиган устахона ташкил этилди.

— Аравалар хўжалик ҳисобига ўтиб ишлаётган колхоз ва совхозлар учун жуда фойдали, — ўз фикрини ўртоқлашади Ў. Есемуродов. — Ҳисоб-китобларга кўра, чорвачиликда уни ишлатиш тракторга нисбатан ўн-ўн беш баравар арзонга тушади.

Транспортнинг бу оддий тури хўжаликларда мамнуният билан кутиб олинди.

— Арава айниқса биз, пудратчиларга жуда манзур, — дейишди «Олтинкўл» совхозининг оилавий звено усулида иш юритаётган чорвадорлари. — У билан кам сарф-харажат эвазига кўп иш бажариш мумкин. Аравани ишлатиш-ишлатмаслик ўз ихтиёримизда, бунинг устига фойдаланиш жуда осон.

Ремонт-ишлаб чиқариш корхонасидаги устахонада иш бошланганига бир ойдан ошди. Бу ерда уч киши асосий юмушидан бўш вақтларда меҳнат қилади. Устахона маҳсулоти райондаги барча хўжаликларнинг эътиборини тортмоқда. Аравани сотиб олувчилар тобора кўпаймоқда.

— Буюртмачилар сони биз ўйлагандан кўра тез ортиб кетди, — деди Ў. Есемуродов. — Нафақат хўжаликлар, одамлар ҳам сўраб келишмоқда. Ремонт корхонасида арава ясаш ва сотиш билан шуғулланувчи кооператив очмоқчимиз.

Шу тариқа халқимиз азалдан фойдаланиб келган аравани ҳозирги давр талабига мослаган ҳолда тайёрлаш кенг йўлга қўйилди. Бу янгиликни бошқа жойларда ҳам жорий этиш мақсадга мувофиқдир.

Э. ИСМОИЛОВ.

СУРАТДА: «конвейер»дан яна бир арава чиқди.

А. НАЙМУШИН фотоси.

(ЎзТАГ).

ЕТИМНИНГ ЕТИЛИШИ

Йиллар, одамлар, тақдирлар

Сен етим эмассан, тинчлан,
жигарим...

Ғ. ҒУЛОМ.

I.

Тўсатдан бошланган қирғинбарот уруш Қодир бобо хонадонини туртдек тўкди, ўғли Муҳаммаджон омонсиз жангда бедарак йўқолди, куёви Файзулла Ватан озодлиги йўлида ҳалок бўлди. Етмиш ёшли қария касалманд қизи Мунаввар, ҳали суяги қотмаган беш нафар невараларига суяниб қолди. Ғам-алам келса, кетма-кет келаверар экан. 1942 йилнинг қаҳратон қишида ҳали ўттизга тўлмаган Мунаввар кунжара еб, шишиб ўлди...

Уруш бўлса заптига олар, ҳалибери охири кўринмас эди. Рўзғорнинг буди-шудини сотиб гўдакларга едирган қария баҳорга чиқиб ночор аҳволда қолди. Нима қилсин? Бошини қайси деворга урсин? Қўшнилар, таниш-билишлар ҳам улардан обод эмас. Осмон узоқ, ер қаттиқ...

Юрак-бағрини изтироб ўртаётган чол невараларига бир кафтдан талқон улашди-да, сопол пиёлада қайноқ сув тутди. Сўнгра каловланиб, йўл тайёргарлигини кўра бошлади.

— Шунисига ҳам шукур қилинглар, болаларим. Афсус, қариб қолдим. Бўлмаса бориб ўша газандаларнинг гирибонидан олар эдим. Сизларнинг кўз ёшларингиз Гитлерни жувонмарг қилмаса, у дунё-бу дунё рози эмасман! — Чолнинг оппоқ соқоли титраб кетди. — Хайрулла, Мусаллам, сизлар энди уйнинг каттаси. Муқаддасни йиғлатмай ўтиринглар. Мен тезда қайтаман.

Оч-юпун икки гўдакни қўлидан етаклаганича кўчага чиққан қария бир зум нима қилишини билмай ўйланиб қолди. Қаерга борсин, кимдан нажот сўрасин? Бахтли тасодифни қарангки...

— Салом, отахон. Шу изғиринда йўл бўлсин?

Қодир бобо бу сўровдан бир қалқиб тушди. Қаршисидаги узун пальтоли, бошига тивит рўмол ўраган сариқ соч жувонга ялт этиб қаради.

— Ўзим... Мана шу ота-онасиз етимларни ўзига тинчроқ бирор кишига топширай деб...

— Нега буларни етим дейсиз? Болаларни менга бера қолинг. Булар давлатимизга керак. Ўзингиз ҳам юринг!

Шафоат жунжикиб ғингшиди. Оёқларидан аёз ўтган бўлса керак, Сайфулла ҳам чинқириб юборди.

— Вой, вой, кап-катта йигит ҳам йиғлайдими? Менга кел-чи.

Шу куни Сайфулла билан Шафоат Бойсун болалар уйига жойлаштирилди. Қодир бобо кўнгли тинчиб, сариқ соч жувон Людмила Мельниковага қайта-қайта миннатдорчилик билдирарди. У Сайфуллани четга имлаб, қулоғига қуя бошлади:

— Ёдингдан чиқарма, отинг Сайфулла, синглингнинг исми Шафоат, уқдингми? Бир-бирларингдан ажралманглар. Ҳа! дарвоқе, елкангда афғон яранинг изи бор...

Уйда Қодир бобони Хайрулла билан Мусаллам чуғурлашиб кутиб олишди. Бир-бирига навбат бермай гап тушунтирмоқчи бўлишарди.

— Бобожон, Муқаддас ҳеч кўзини очмаяпти.

— Талқонимни бердим, олмади.

Қария гўдакнинг кўзини очиб кўриб, инграб юборди... Худди шу пайтда ўпкасини совуқ олган Шафоат ҳам болалар уйида иситманинг зўридан алаҳсираб ётар, унинг бошида мунғайиб ўтирган Сайфулла аччиқ-аччиқ кўз ёши тўкар эди.

Ажал ўз ишини қилди. Қиш кунларидан бирида Қодир бобо икки норасида гўдакни ерга қўйди. Сайфуллани бағридан бўшатаркан, қайта-қайта уқтирди:

— Отинг, Сайфулла, кифтингда афғон яранинг доғи бор...

II.

1943 йилнинг январида Бойсун болалар уйи Бухорога кўчирилди. Поезд деразаларидан термулиб бораётган гўдаклар кўзида аллақандай соғинч, мунг, ҳадиксираш...

Ота-онасиз етимлар тушган поезд шу куни Когон вокзалига етиб келди. Уларни кутиб олган қабул комиссияси аъзолари группаларга ажратиб, районларга тарқатишди. Шу тариқа Сайфулла ҳам ўттиз чоғли болалар билан Вобкент «детдом»ига келтирилди.

Атрофи чамбарак билан ўралган сўлим чорбоғ. Болалар уйи. Кийимкечак, озиқ-овқат, ёқилғи оз бўлсада етказиб берилар, раҳбарлар тез-тез улар ҳолидан хабар олиб туришарди. Барчанинг фикри-зикри фронтда.

Ниҳоят қонли уруш совет халқининг тўла ва узил-кесил ғалабаси билан тугади. Эл-юрт эркин нафас ола бошлади. Орадан уч йил ўтди. Вобкент район болалар уйида тарбияланаётган кичкинтойларнинг бир қисмини жангдан омон қайтган оталари, фарзандталаб хонадонлар ўз бағирларига олишди. Қолганлари партия ғамхўрлигида камол топа бошладилар. Ана шундай кунларнинг бирида...

Ёғоч чамбарак олдида ўйнаб юрган беш чоғли бола отини толга боғлаб, уларга разм солиб турган кишини пайқашмади.

— Ҳой йигитча, буёққа кел-чи, — ёнига чорлади у бўйдоргина болани. — Отинг нима?

— Сайфулла, кифтимда афғон яранинг доғи бор, — бобосининг сўзларини такрорлади у.

— Ие, Сайфулламисан? Ана холос. Сени онанг дарё бўйида кутиб ўтирибди. Бу ерни билмас экан. Мени юборди. Борасанми?

— Бораман, онажонимга бораман!

Онасининг ўлиб кетганини ҳам унутиб, нотаниш кишига талпинди. Ворошилов номли (ҳозирги «Зарафшон») колхоз ҳосилот Совети раиси Акбархўжа шу куни Сайфуллани ўз қишлоғи Ҳолвагаронга олиб кетди.

Бу воқеани ўша йилларда район болалар уйининг мудири бўлиб ишлаган Саидмурод Турсунов қуйидагича эслайди:

— Эртаси куни Сайфуллани излаб колхозга бордим. Болани сўроқсиз, ҳужжатсиз олиб келгани учун Акбархўжа билан ўртамизда аччиқ-тизиқ гаплар бўлди. Ниҳоят унинг ялиниб-ёлворишлари, ўтинчини инобатга олиб, болани қолдирдик.

Сайфулла икки йил давомида Акбархўжа хонадонида тарбияланди. Етимлик дарди унутилиб бораётганди... яна дили дарз кетди. Бир куни кўчада тенгқурлари билан ишти (соққа) устида жанжаллашиб қолди. Шунда ўзидан тикроқ қўшни бола уни «етимча, ота-онасининг бошини еган шумқадам», дея ҳақорат қилди, «Етимча!»

Уйга ўқдек отилиб кирган Сайфулла Акбархўжанинг хотини қўлидан маҳкам ушлади:

— Ойижон, тўғрисини айтинг, менинг онам эмасмисиз, детдомдан олганмисиз?

Қоп-қора кўзлар жиққа ёшга тўлди. Сир сақлаш бефойда. Ҳақиқатни айтишга тўғри келди. Шу куни ҳамма уйқуга кетганда у қишлоқдан чиқиб кетди. Эртасига тушда Вобкентдаги Абдулазизхон минораси олдида жойлашган чойхонага кириб борди.

III.

50-йилларнинг бошлари. Райондаги барча трактор-механизмлар МТС ихтиёрида. Тракторчилар ҳафта-ўн кунлаб ўз тракторларини шу ерда ремонт қилишади. Эрталабки нонушта, тушлик, кечки овқат ҳам Ҳоди аканинг чойхонасида бўлади.

«Қизил аскар» колхози тракторчилари Салоҳиддин Тоғаев, Тўрақул Ҳожиев, Али Ҳусенов, Саъди Нуровлар ҳамкасблари қатори ўн кундан буён чойхонага қатнашади. Бугун ҳам давра олишди. Али тракторчи эса одати бўйича чойхонадаги дастёр боланинг хатти-ҳаракатларини кузатарди. Унинг тиними йўқ: икки челак сувни инқиллаб кўтариб келади-да, бакларга бўйи етмаганлиги сабабли оёқлари остига тўртта пишиқ ғишт қўйиб, сувни бакларга бўшатади. Ҳар куни шу аҳвол: «Сайфулла, баққа қара, Сайфулла, олов ёқ...»

— Турамизми, оғайнилар? — шерикларига мурожаат қилди Салоҳиддин.

— Яна бир чойнак чой ичайлик, — таклиф қилди Али ака. — Сайфулла, битта чой олиб кел, ука.

— Хўп, ҳозир.

— Баракалла! Қаерликсан, отаонанг, яқин кишиларинг борми? — сўради Али тракторчи.

— Билмайман, бу ёқларга бошим оғиб келганман. Ота-онам ўлган. Отим Сайфулла, кифтимда афғон яранинг доғи бор...

Даврадагилар бир-бирларига маъноли қараб олишди. Бола ниманидир хотирлаяпти.

— Устангдан сўрасам, мен билан кетасанми? Биттагина укачанг, унинг онаси бор, бирга маза қилиб яшардик. Тракторчиликни ўргатардим. Алдаяпти, деб ўйлама, рост айтаяпман.

Али ака ўз етимлигини, хонадонма-хонадон изғиб юрганларини эслаб, хўрсиниб қўйди. Боланинг кўзи чарақлаб кетди.

— Майли, бораман, тоғажон.

Шу тариқа Сайфулла мазкур хонадоннинг ўз кишиси бўлиб қолди. Али ака сўзида турди: Сайфулланинг бўйи сал чўзилиши билан ўзига шогирд қилиб олди. Тракторчиликка қўли ром бўлгач, ҳунар-техника билим юртида ўқитди.

...Али тракторчининг қайнотаси Нарзулла бобо, қайнонаси. Нозик буви ва қайнсинглиси Турсунойлар меҳмонга келишди. Ошобдан сўнг суҳбат нишаби Сайфулланинг тақдирига келиб тақалди.

— Куёв, биласиз, мен ҳам, ойбингиз ҳам қариб қолдик. Ношукурлик бўлмасину, тўртта фарзандимизнинг ҳаммаси қиз. Ўғлимиз йўқ. Энди Сайфуллани бизга берсангиз. Қўл-оёқликкина экан. Мен йўғимда тракторчиларга, ёрдамчиларга нончой ташиб юрарди. Нима дейсиз?

Али ака узоқ ўйга чўмди. Фарзандидай бўлиб қолган йигитчанинг тақдирини минг бир тарозига солиб кўрди. Бир қарорга келди чамаси, кўнглидагини шартта-шартта айта қолди.

— Майли, фақат бир шартим бор. Турсуной бўйи етса, улғайса, унга берасиз. Чироғингизни шулар ёқади.

— Ҳа, энди бир гап бўлар.

— Йўқ. Ҳозир бўладиганини айтинг. Йўқ, десангиз, ўзимиз бир иложини топиб, уйли-жойли қилиб қўямиз.

— Қуёвингиз ҳақ гапни айтаяптилар, ота. Бу сизга ҳам, онамга ҳам яхши бўлади, — гапга аралашди Сайфуллани оқ ювиб, оқ тараган Ўриной опа.

Чол-кампир кўз уриштиришди. Диллар унсиз маслаҳатлашди.

— Биз розимиз...

Ўшандан буён орадан 30 йил ўтди. Бугунги кунда эр-хотин Сайфулла ака ва Турсуной опа Тоқидўз қишлоғининг эътиборли кишилари. Улар аҳил ва иноқ яшаб, ўз бахтларини меҳнатдан топишмоқда. Сайфулла Нарзуллаев — механизатор. Касбига меҳри, ихлоси баланд. «Зарафшон» колхозида пахта ҳосилдорлиги йил сайин ошиб, экономика юксалаётган экан, бунда, шубҳасиз, унинг ҳам муносиб ҳиссаси бор. Пахтанинг оғир ва машаққатли заҳматини ўз елкасида кўтариб келаётган ана шундай содда, камтар, фидойи инсонларга таъзим қилгинг келади. Улар — юртимизнинг фахри, ғурури...

IV.

Оқшом. Телевизор томоша қилаётган эр-хотин диққатини дикторнинг сўзлари тортди. У редакцияга келган бир хатнинг мазмуни билан таништирарди.

«Биз укамизни излаймиз. 1942 йилда укаларимиз Сайфулла билан Шафоатнинг болалар уйига берилганини биламиз. Сайфулланинг елкасида афғон яранинг доғи бор. Уни кўрган-билганлар бўлса, бизга хабар беришларини ўтиниб сўраймиз», — деб ёзишади Сурхондарё областининг Бойсун районида яшовчи Хайрулла ва Мусаллам Қодировлар.

Сайфулла ўрнидан сапчиб турди. Юраги дукиллаб, хотинига боқди.

— Хотин, елкамга қара-чи, афғон яранинг доғи борми?

У хира, туманли хотиралар ичидан ҳақиқат ахтарарди: «Отинг Сайфулла, кифтингда афғон яранинг доғи бор...»

— Ие бор, бор экан!

Хонадон аъзолари тонг отишини сабрсизлик билан кутишди... Икки орада телеграмма, хат, телефон бўлиб турди. Ниҳоят, яқинда Хайрулла, Мусаллам Қодировлар Сайфулланинг хонадонига меҳмон бўлиб келдилар.

— Вой, туғишган укажонимдан ўргилай! — бағридан бўшатгиси келмай шивирлайди Мусаллам.

— Ахир топдим укажонимни. Борингга шукур, жигарим, — дея севинч ёшларини тўкади Хайрулла.

— Менинг ҳам зоти-зурётим бор экан-ку, — деб жигаргўшалари бағрига сингиб кетади Сайфулла.

Хушхабар қанот қоқди. Севинч, ҳаяжон, кутловларнинг чеки йўқ эди. Али ота, Ўрин буви, Турсуной опа ўзбек одатига кўра меҳмонларни уйга бошлашди.

Носир ТОШЕВ,
Тошпўлат ҲУСЕНОВ.

ҚИТЪАЛАР ОВОЗИ

ПРАГА. Чехословакия коммунистлари жамият турмушининг барча соҳаларини қайта қуриш борасидаги ўз ишларида Совет Иттифоқи тажрибасига, КПСС Бутуниттифоқ XIX конференцияси ҳужжатларига батамом таянишлари мумкин. Бу ғоявий бойликдан имкони борича тўлароқ фойдаланиш лозим, деб таъкидлади ЧКП Марказий Комитети Президиумининг аъзоси, Марказий Комитет секретари Ян Фойтик, идеология активларининг Карвин шаҳрида бўлиб ўтган семинарида сўзга чиқиб. Совет тажрибасини кўр-кўрона қабул қилиш мумкин эмас, вазифа Чехословакиянинг конкрет шароитларини ҳисобга олган ҳолда уни ижодий қўллашдан иборат.

ЧССРда қайта қуришни амалга ошириш муваффақияти ЧКП ўртага қўйган программани чуқур тушуниш билан боғлиқдир. Бу Чехословакия жамоатчилигининг барча ижодий кучларини сафарбар этишни, ишлар аҳволига, шу жумладан, партиянинг ғоявий иши соҳасига танқидий ёндашувини талаб этади, деб таъкидлади Я. Фойтик.

●

БЕРЛИН. Галле округининг суди ҳарбий полиция 304-батальони разведка взводи командирининг собиқ ўринбосари Манфред Пелигни бир умрга қамоқ жазосига ҳукм қилди. У иккинчи жаҳон уруши йилларида оғир жиноятлар қилган эди.

1941 йилнинг сентябрида айбланувчи Украина ССР территориясида фашистларнинг қонли операцияларида қатнашган. Бу операциялар чоғида яҳудий миллатига мансуб минглаб совет гражданлари, шу жумладан аёллар ва болалар ўлдирилган эди. Ўз таржимаи ҳоли маълумотларини сохталаштириш йўли билан шу кунгача қасосдан қочиб юрган Пелиг гуноҳи Совет Иттифоқи ва ГДРдан келган гувоҳларнинг далиллари, совет одил суди органларининг тергов материаллари ва бошқа маълумотлар билан сўзсиз исботлаб берилди.

●

ВАШИНГТОН. Оқ уй вакили президент Рейган Форс кўрфазидаги Америка жанговар гуруҳлари составига кирган АҚШ ҳарбий-денгиз кучларининг «Винсеннс» крейсери ракета билан Эрон пассажир самолётини уриб туширганлиги натижасида ҳалок бўлганларнинг оилаларига товон тўлаш тўғрисида қарор қабул этганини эълон қилди.

Президент қарори, деди Оқ уй вакили, афтидан конгресс томонидан тасдиқланиши керак. Тўланадиган товоннинг конкрет миқдори ва бошқа тафсилотлар ҳозирча аниқлангани йўқ.

●

БОНН. ГФР канцлери Гельмут Коль СССР билан АҚШ ўртасида стратегик ҳужум қуролларини 50 процент қисқартириш тўғрисида мўлжалланаётган аҳдлашувни Европа учун ва энг аввало, ГФР ва ГДР учун хавфсизликни мустаҳкамлашга хизмат қилувчи аҳдлашув деб табрикламоқда.

ГФР ҳукуматининг расмий вакили Фридхельм Ост бу ерда бўлиб ўтган матбуот конференциясида ана шуни айтди. Ҳали муаммолар мавжуд бўлишига қарамай, деди Ост, Бонн ҳукуматининг бошлиғи Совет Иттифоқи билан Қўшма Штатлар ўз мақсадларига эришмоқлари учун қулай имкониятларни кўрмоқда. Ўртача ва камроқ олислик ракеталарини батамом тугатиш тўғрисидаги Совет—Америка шартномаси имзолангандан сўнг стратегик ҳужум қуролларининг 50 процент қисқартирилиши тинчликка олиб борадиган йўлда янада тараққиётга эришилишини билдиради.

●

МЕХИКО. Гватемаладан олинган хабарларга кўра, бу мамлакатда ўта ўнг кучлар фаолияти кучайганлигига қарши норозилик забастовкалари ва намойишлари давом этмоқда. Гватемалада «ажал эскадронлари» деб аталган ташкилот ўзининг мудҳиш фаолиятини кенгайтирмоқда. Гватемала меҳнаткашлари конфедерациясининг вакили таъкидлаганидек, мамлакат университетлари студентлари уюшмаларининг раҳбарлари ўта ўнг ташкилотлардан ўлдирамиз, деб пўписа қилинган мактублар олдилар. Экстремистлар студент активларидан бирини ўғирлаб кетдилар.

●

НЬЮ-ЙОРК. Африка жанубидаги аҳволни бартараф этиш тўғрисида битим тузишга тайёрланиш мақсадида Нью-Йоркда Ангола, Куба, АҚШ ва ЖАР вакилларининг учрашуви бошланди. Учрашув шу йилнинг май ойида Лондонда бошланган, сўнгра июнь охирида Қоҳирада ўтказилган тўрт томонлама музокараларнинг давомидир.

Ангола томони бир қанча талаблар бажарилган, хусусан Унита террорчилик гуруҳига АҚШ ва ЖАРнинг ҳар қандай ёрдами тўхтатилган ҳамда Жанубий Африка қўшинлари Анголанинг босиб олинган районларидан олиб чиқиб кетилган тақдирдагина Куба интернационалистлари мамлакатдан босқичма-босқич олиб чиқиб кетилишига тайёр эканлигини билдирди.

●

МАНАГУА. Никарагуа президенти Даниэль Ортега самосачи ёлланган газандалар томонидан муваққат яраш жараёни бузилганлигини қоралади. Ёлланма газандалар шу кунларда маҳаллий аҳолига қарши террорчилик ҳуружларини ва сандиночилар халқ армиясига қарши фитналарни кучайтириб юбордилар. Контрас хатти-ҳаракатлари, деди, президент, ўз моҳияти билан ҳужум операцияларини тўхтатиш борасида эришилган аҳдномани барбод этмоқда. Никарагуа раҳбари кескинликни сиёсий йўл билан бартараф этиш жараёнининг барбод қилиниши ва халқ ҳокимиятини ағдариб ташлашга уриниш учун бутун масъулиятни Америка маъмурияти зиммасига юклади.

●

ДАМАШҚ. Душанба куни Шарқий Ўрта Ер денгизида АҚШ билан Исроилнинг дастлабки ҳарбий-денгиз қўшма машқлари бошланди. Америка 6-флоти составидаги беш кема «Эйзенхауэр» авианосеци бошчилигида Исроилнинг Хайфа портига етиб келди. Америка кемаларида етти минг ҳарбий хизматчи бор. Икки ҳафта давом этадиган машқлар чоғида кема билан авиациянинг биргаликда ҳаракат қилиши усуллари пишиқтирилади.

(ТАСС).

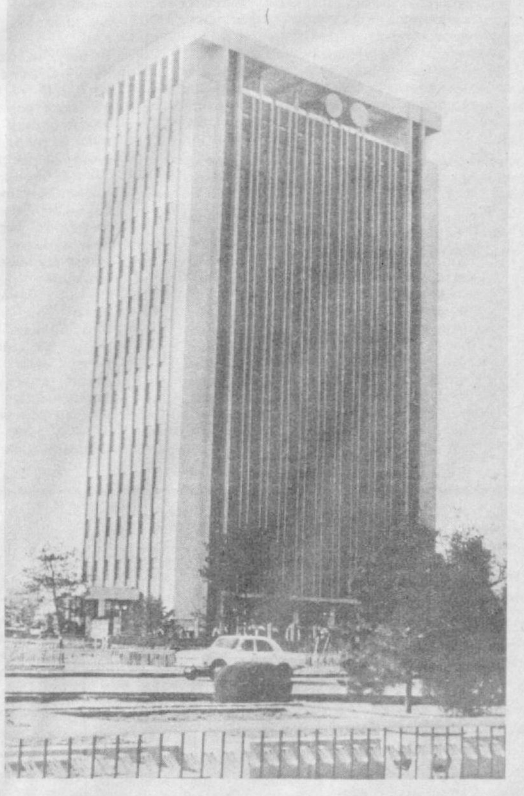

Яқинда Хитой Халқ Республикаси пойтахти — Пекинда телевизион алоқалар халқаро маркази ишга туширилди.

СУРАТДА: марказ жойлашган бино.

Синьхуа — ТАСС фотоси.

Спорт хабарлари

ФУТБОЛ

Энг кучли командалар кузда Европа кубоклари учун навбатдаги мусобақаларни бошлайдилар. Уларда мамлакатимизнинг олти коллективи қатнашади. Москва спартакчилари қитъа чемпионлари, Харьковнинг «Металлист» коллективи кубок эгалари, Днепропетровскнинг «Днепр», Москванинг «Торпедо», Минскнинг «Динамо» ва Вильнюснинг «Жальгирис» командалари эса УЕФА совринини олиш учун баҳслашадилар.

Куни кеча қуръа ташланиб, илк босқичдаги учрашувлар аниқланди. Қуйидаги жуфтликлар ҳосил бўлди: «Спартак» (Москва) — «Гленторан» (Шимолий Ирландия), «Борац» (Югославия) — «Металлист» (Харьков, «Жальгирис» (Вильнюс) — «Аустрия» (Австрия), «Днепр» (Днепропетровск) — «Бордо» (Франция), «Торпедо» (Москва) — «Мильме» (Швеция), «Тракия» (Болгария) — «Динамо» (Минск).

Европа кубоклари учун илк учрашувлар 7 сентябрда, жавоб матчлари эса 5 октябрда ўтказилади.

* * *

Мамлакат чемпионати олий лигасида бўлиб ўтган навбатдаги тур учрашувларида Киевнинг «Динамо» командаси ўз мавқеини мустаҳкамлаб олди. Украина футболчилари Москвада маҳаллий клубдошлари устидан 2:1 ҳисобида ғалабага эришдилар. Бу динамочиларга ўн тўрт учрашувдан сўнг 23 очко тўплаб, рақибларидан илгарилаб олишларига имкон берди.

Ўз майдонида Москванинг «Локомотив» коллективини қабул қилиб, 2:1 ҳисобида зафар қучган Украинанинг яна бир командаси — «Днепр» иккинчи ўринда бормоқда.

Бошқа учрашувлар натижаси: «Шахтёр» — «Зенит» — 1:0, «Черноморец» — «Динамо» (Минск) — 0:0, «Металлист» — «Арарат» — 1:2, «Қайрат» — «Динамо» (Тбилиси) — 2:0.

СУЗИШ

Москвадаги «Олимпийский» спорт комплексининг сузиш ҳавзасида СССР чемпионатининг финал мусобақалари бошланди. Бўлажак йирик халқаро баҳслар олдидан ўзига хос кўрик ролини ўйнайдиган мазкур биринчиликда мамлакатимизнинг кучли сузувчилари иштирок этаяптилар.

Дастлабки куни программадаги етти шахсий номерларда ва хотин-қизлар ўртасида 200 метрга эстафета мусобақа бўлиб ўтди. Запорожьелик Й. Глушенко, ленинградлик С. Прошкин, Йошкар-олалик С. Исакова, донецклик В. Лозик ва бошқалар ҳурмат шоҳсупасининг биринчи поғонасига кўтарилиб, олтин медаллар билан тақдирландилар.

ЭШКАК ЭШИШ

Хўжакентда Ўрта Осиё республикалари ва Қозоғистон спортчиларининг матч учрашувлари ниҳоясига етди. Айниқса 500 метрга байдаркада сузиш баҳслари қизғин кураш остида ўтди. Уч эшкакчи маррага бир вақтда етиб келди. Наманганлик И. Кузьмин сўнгги лаҳзаларда олдинга интилиб, рақибларини доғда қолдирди. Иккинчи вакилимиз тошкентлик Д. Левченко ҳамюртидан кейинги, душанбелик Р. Суноваров эса учинчи ўринни эгаллашди.

Каноэда эшкак эшишда ҳам республикамиз вакиллари олдинги икки ўринни банд этдилар. Тошкентлик В. Дорохин билан самарқандлик В. Бурхонов биринчи-иккинчи ўринларни бўлишиб олишди.

Ҳамюртларимизнинг кўп турларда ғолиб бўлишлари уларнинг умумкоманда ҳисобида ҳам биринчи ўринни олишларини таъминлади. Кейинги икки ўринни Қозоғистон ва Қирғизистон спортчилари эгалладилар. Мусобақалар Ўрта Осиё ва Қозоғистонда қайиқ спорти тобора ривожланиб бораётганлигини кўрсатди.

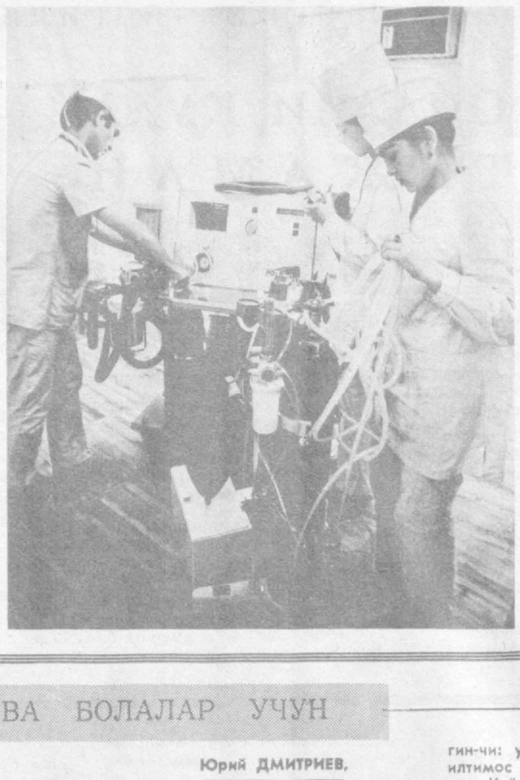

Яқинда Янгийўл районининг Гулбаҳор посёлкасида янги болалар касалхонаси фойдаланишга топширилди. Бир йўла 160 беморни қабул қила оладиган шифо масканида кардиология, пульмонология, реанимация ва физиотерапия бўлимлари фаолият кўрсатмоқда. Даволаш муассасаси замонавий медицина асбоб-ускуналари билан таъминланган.

СУРАТЛАРДА: 1. Касалхонанинг умумий кўриниши. 2. Реанимация бўлими мудири И. Луманов ҳамширалар Г. Холдорова ва З. Қосимова билан аппаратни ишга тайёрлашмоқда.

А. ЗУФАРОВ фотолари.

КАТТА ЁШДАГИЛАР ВА БОЛАЛАР УЧУН

Юрий ДМИТРИЕВ.

ТАСҚАРА МАХЛУҚ

Ҳар куни кечқурун Ромашкалар билан— улар уйқуга ётишларидан олдин — уйимиз олдидаги ўтлоқчада учрашамиз.

— Қани, Ромашкалар, эртага об-ҳаво қандай бўлади, айтинг-чи? — сўрадим улардан.

— Радиомиз ишламаяпти. Эшитмадик,— деди Ромка ростини айтиб.

— Э-э, биродар, буни билиш қийин эмас-ку.

— Қанақасига? — ҳайрон бўлишди болалар.

— Табиатда кўпгина аломатлар бор, уларга қараб об-ҳавони айтиб бериш мумкин. Кўп одамлар буни яхши билишади.

— Сиз эртага об-ҳаво қандай бўлишини биласизми?

— Менимча, эртага об-ҳаво бузилади.

— Нега шундай ўйлаяпсиз? — сўрашди Ромашкалар.

— Бугун қалдирғочлар ер бағирлаб учишди... Сезмадингизми?

— Сезмадик.

— Гуллар ҳам кучлироқ ҳид таратишди.

— Балки об-ҳаво айнимас? — умид билан сўради Маша.

— Эрта бўлсин, кўрармиз. Энди уйуйга. Аллақачон кеч кириб салқин тушди. Ухлайдиган вақт бўлди! Аммо икки қадам ҳам босмаган эдимки, бирдан...

— Вой-вой! Қушча, қандайдир қушча.— Ўгирилиб қарасам... Кўршапалак.

— Бу кўршапалак! Қушлар бундай учмайди.

— Қани? Кўрмаяпман!

— Кўршапалак жуда тез чарчайди. Шунинг учун у қайсидир дарахтнинг шохига бошини пастга қилиб осилганича дам олаётгандир.

— Санъканинг айтишича, кўршапалак ғоят қўрқинчли эмиш: жағи очиқ, қулоқлари ва қанотлари каттакон.

— Эсиз: кўпгина одамларнинг ҳайвонларга муносабати уларнинг ташқи кўринишига қараб белгиланади. Қулоқлари катта, демак қўрқинчли, қанотлари улкан, демак, хунук... — ранжиб жавоб бердим Ромкага.

— Бу гапни биз айтмадик... — ўзларини оқламоқчи бўлишди Ромашкалар.

— Қайтараяпсизлару ўйламаяпсизлар.

— Менга барибир қўрқинчли,— ўжарлик билан деди Маша.

— Сен қўрқмасанг бўлади. Улар сенга тегмайди. Кўршапалаклар тунги капалаклар ва қўнғизлар билан овқатланишади.

— Уларни биз нега авваллари ҳеч кўрмаганмиз?

— Чунки кундузи кўршапалаклар ухлашади, қоронғи тушиши билан овга чиқишади.

— Кечаси қандай қилиб кўришади? Ҳашаротларни қандай топишади? — ўйлаб қолди Рома.

— Бу савол сенинггина хаёлингга келгани йўқ. Кўпгина олимлар узоқ вақт кўршапалакларнинг хатти-ҳаракатларини ўрганишган, улар қоронғида яхши йўл топиб юришлари сабабларини тушунишга уринишган. Мана нимани аниқлашган — кўршапалакларнинг бемалол учиб юришларига товуш ёрдам берар экан. Буни сизларга тушунтиришим анча қийин, лекин бир ҳаракат қилиб кўраман.

Товуш — бу аслида ҳавонинг тебраниши. Гапирган пайтимизда товуш пардалари титрай бошлайди, шунда ҳавода товуш тўлқинлари тарқалади. Аммо уни кўрмаймиз. Фақат биз уларни эшитамиз, холос. Одам барча товушни қабул қила олмайди. Жумладан, кўршапалак тарқатадиган товушни биз эшитмаймиз. Кўршапалак фақатгина товуш тарқатибгина қолмай, уни қабул қила олади ҳам. Кўршапалакнинг бўшлиққа юборган товуши йўлда тўсиққа учраса, у орқага — ҳайвонга қайтади. Худди шу нарса кўршапалакнинг қоронғида йўл топишига ва бехато ов қилишига ёрдам беради...

Ҳаммасини тушундингларми? — сўрадим Ромашкалардан. — Ухлаб қолмаган бўлсаларинг бўлди?

— Тушундик! Фақат эртага яна бир марта айтиб берсангиз! Майлими?

— Албатта! Энди уйқуга!

Катта ёшдагилардан сўраб кўринг: улар яна об-ҳаво қандай бўлишини олдиндан айтадиган бирон-бир аломатларни билишадими! Ана шу аломатларни текшириб кўринг. Кўршапалаклар қандай ҳаёт кечиришади, гапириб беринг. Кўршапалаклар қоронғида қандай йўл топишини билиб олдингизми! Кўршапалакнинг расмига қаранг балки, у сизга қўрқинчли бўлиб кўринмас.

ҚУРУВЧИЛАР ВА КЎПГИНА БОШҚА НАРСАЛАР ҲАҚИДА

Ромашкаларнинг овози эшитилмаяптими, демак, улар дарё бўйига кетишган. Энди чўмилиб қуёшда қорайиб бўлмайди. Дарё ёқасида қурувчиларга ҳам, табиатшунослар, саёҳатчилар, хаёлпарастларга ҳам доим бир иш топилади. Бу ерда ўзингни бамисоли жасур денгиз сайёҳидек тасаввур қиласан; Робинзон Крузо сингари одам яшамайдиган оролда қолиб ўзинг учун турар-жой қураётган, овқат излаб топаётган, ёввойи ҳайвонларни ўргатаётган... бўласан.

Ромашкалар узоқ саёҳатдан қайтиб менга ўз саргузаштларини сўзлаб беришганида уларнинг шамолда қотган, офтоб қорайтирган юзларига қараб ҳавас қиламан,, афсуски, бундай саёҳатларга фақат болаликдагина бориш мумкин.

— Боцман, Ромашкаларимиз қани? Улар кема ҳалокатига учрашган бўлса-я? Балким, ёрдам зарурдир? Биз эса сен билан чой ичиб ўтирибмиз. Қани юр, Боцман!— Уни кўндириш қийин бўлмади. Боцман деган ном унга бежиз берилмаган.

— Қутқариш экспедицияси етиб келди! — дедим бақириб. Шу билан бирга ўз бурчимни бажарганимни пеш қилдим. Лекин негадир ҳеч ким «ура» деб бақирмади ва ҳатто бизга эътибор ҳам қилмади. Болалар завқ билан қум қазишарди. Боцман бўлса чиқариб ташланган қум уюмини жиддий қиёфада ҳидлаб кўрди ва у ҳам чуқур қазишга тушди.

— Боцман, халақит берма! Биз буни қачондан бери қураяпмиз! — Норози овозлар эшитилди.

— Боцман, ундай қилма! Қоч! Нима қураяпсизлар, шоввозлар-

— Бизми? Қаср, рицарлар қасри. —Ромканинг овозини танидим. — Мана бу бош рицарнинг минораси.

— Мана буниси, маликанинг минораси? — тахмин қилдим мен.

— Ҳа, малика энг тор ва айланма нарвондан энг баланд минорага чиқиб, узоқларга назар ташлайди: унинг рицари от чоптириб келмаётирмикан, — хаёлга берилди Маша.

— Мана бу ерости йўллари, йўлаклар, ўтиш жойлари, — деди Ромка ўз қурилмасини бизга тезроқ кўрсатишга ҳаракат қилиб.

— Ҳа! Зўр-у! Ҳақиқий лабиринт. Бўрсиқ ҳам бундай қилиб қура олмайди.

— Лабиринт? Бўрсиқ! Лабиринт дегани нима? Нега бўрсиқ ҳам?.. — деган саволларга кўмилиб кетдим.

— Демак, биринчи савол: лабиринт дегани нима? Қадим-қадим замонларда Юнонистон ва Мисрда биноларни жуда мураккаб йўлаклар билан қуришганки, ундан чиқиб кетиш амри маҳол бўлган. Худди ана шуларни улар лабиринтлар деб аташган.

Иккинчи савол: нега бўрсиқни эсладик? Чунки бўрсиқ — моҳир қурувчи. У аввалига оддий уй қуради: битта йўлак ва унинг сўнггида хона. Аммо йилдан-йилга бўрсиқ уйига бориш йўлини мураккаблаштиради— янги йўллар, йўлаклар қуради ва улар баъзида 20 метргача чуқурликка чўзилади. Уйини бирор-бир тепаликнинг қуёш тушадиган томонида қуришни маъқул кўради. Шуниси қизиқки, бўрсиқ уйининг ҳавоси янгиланиб туришини кўзлаб махсус туйнук ҳам қуради. Унинг уйи доим тартибли ва озода бўлади. Бўрсиқ — жуда покиза йиртқич!

Аммо баъзида бўрсиқ яхши жойлашиб олган бошпанасини ташлаб кетишга мажбур бўлади. Тулкилар бўрсиқ тайёрлаган индан фойдаланишади ва ҳамма ёқда суяклар, овқат қолдиқлари, қийларини қолдириб кетадилар. Бундай бетартиблик ва ифлосликка бўрсиқ чидай олмайди ва инидан воз кечади...

— Бўрсиқ деганингизни биз ҳеч қачон кўрмаганмиз.

— Бўрсиқ анча катта, Боцмандек келадиган боши узун, қулоқлари ва кўзлари кичик, юнги қаттиқ йиртқич... Яхшиси, уни ўзларинг кўрганларинг маъқул. Аммо бу жуда мушкул иш. Бўрсиқ — эҳтиёткор йиртқич. Ҳа-ҳа, бўрсиқ, йиртқич, — дедим саволларига жавоб берарканман Ромашкаларни огоҳлантириб. — У сичқонлар ва қурбақаларни ҳам, ҳашаротлару чувалчангларни ҳам истеъмол қилаверади, қуш тухумлари ва қуш болалари сингари лаззатли таом ейишни яхши кўради. Бўрсиқ кузда қиш учун уруғлар, мевалар, ёнғоқлар ғамлайди. Ҳаммаси керак бўлади. Қишга келиб бўрсиқ семириб кетади.

— Уни қаерда кўришимиз мумкин?

— Қаерда дейсизми? Биринчидан, ҳайвонот боғида, ундан ташқари, бўрсиқнинг сурати ва расмини кўпгина китобларда кўриш мумкин. Агар қўлингизга Брем тушиб қолса...

— Брем?

— Қисқа қилиб шундай дейилади. Агар тўлиқ қилиб айтганда — Альфред Брем немис олими, у бундан юз йил аввал яшаган. Унинг айниқса «Ҳайвонот дунёси» («Жизнь животных») китоби бутун дунёга машҳур.

Бу китобда Брем ҳайвонлар ҳақида, уларнинг қилиқлари, қаерда яшашлари тўғрисида ҳикоя қилади. У бутун ҳаётини ҳайвонот дунёсини ўрганишга бағишлади. Брем табиатни жуда қаттиқ севган, у қаерларда бўлмаган дейсиз. Африкага саёҳат қилган, Қозоғистон чўлларида ҳам бўлган. Коллекция йиққан, ҳайвонларни кузатган, барчасини ёзиб, ҳатто расмини чизиб олган...

— Ўша китобни ҳозир бир кўрсак эди!

— Майли, унда уйга киринглар! Кўрсатишим мумкин.

Бўрсиқ билан Кротнинг ташқи кўриниши ва ҳаёт тарзини таққослаб кўринг. Яна қайси моҳир қурувчи ҳайвонларни биласиз!

ҚЎРҚОҚ ҚУЁНЧА

— Сизга хат келди, — Ромашкаларнинг овозини эшитдиму эшик олдига чиқдим.

— Мана у! — дейишди Ромашкалар азбаройи тез югурганларидан ҳаллослаб. — Бувимиз сизга беришни тайинладилар.

— Раҳмат, сизга, хат ташувчиларим! Нима ёзишган экан. Ҳозир биламиз! Маркаси қандай чиройли-я! — дедим унга маҳлиё бўлиб.

— Бизнинг ҳам кўргимиз келаяпти!

Болаларга конвертни узатдим.

— Қуёнча-ку! Бирам яхшики! — деди Маша.

— Сизлар марка йиғасизларми? Йиғсанглар, бераман, — дедим саҳийлигим тутиб.

— Мен ҳамма нарса йиғаман. Маркаларни ҳам.

— Қандай маркалар сени қизиқтиради?— Мен Ромканинг бу ишга муносабатини билмоқчи бўлдим.

— Ҳар қанақасини йиғавераман.

— Қўй-э! — ҳайрон бўлдим маркани узатарканман. — Бу ишинг жиддий эмас. Бир танишим ҳайвонларнинг расми бўлган маркаларнигина йиғади. Қандайлари йўқ дейсан унда? Масалан, сен иссиқ мамлакатларда яшайдиган қушларни кўрмоқчимисан, марҳамат. У токчадан альбомни эҳтиётлик билан олади-да, сенга керакли маркани шу заҳотиёқ топиб беради — хоҳлаганингча томоша қилавер. У ҳайвонлар тўғрисида нималарни билмайди дегин. Танишимнинг марка йиғишга қизиқиши болалик пайтида отаси унга жуда чиройли капалак суратли маркани совға қилган кундан бошланган экан. Ўшандан бери ашаддий марка йиғувчи, табиатга ўта қизиқувчи, уни севувчи одам.

— Мен ҳам ҳайвонлар тўғрисида марка йиға бошлайман. Мен ҳам қизиқувчан одам бўлишни хоҳлайман.

— Ундан бўлса, ол, марка сеники. Эҳтиёт қил. Бу бўлажак коллекциянгнинг биринчи маркаси. Вақтлар ўтиб, бу марка бизнинг ўрмонга саёҳатимизни, суҳбатларимизни сенга эслатиб туради. Энди ўқигин-чи: унда нима деб ёзилган экан, — илтимос қилдим Ромкадан.

— Қуён! «Қуён» деб ёзилган.

— Ҳаммасини ўқимадинг, бошидан ўқи!

— «Оқ қуён...» Нега оқ қуён? Нима, бошқача рангли қуёнлар ҳам борми?

— Кўрдингми! — хурсанд бўлиб дедим мен. — Марка сени ўйлашга ва ҳатто савол беришга ундади. Бу — жуда соз!

Энди қуёнлар ҳақида эшит... Оқ қуёнлар ҳам, кулранг қуёнлар ҳам бўлади. Оқ қуёнлар қишда оппоқ рангга киради, кулранг қуёнлар эса ёзин-қишин ўз рангида қолади. Оқ қуёнлар билан кулранг қуёнлар ёзда ўхшаш бўлишади, аммо тажрибали одам уни рангидан ҳам, катталигига қараб ҳам фарқлай олади, қишда эса изига қараб ажратиш мумкин. Оқ қуённинг панжаси кенг, чунки унинг товони қалин юнг билан қопланган бўлади. Бу унга қорда яхши югуриш имконини беради... Қани энди, «Ёзда кулранг, қишда оппоқ» топишмоғи қайси ҳайвон ҳақида айтилган, ким топади?

— Оқ қуён ҳақида! — бир овоздан дейишди Рома билан Маша.

— Тўғри. Ўзингиз ҳам менга қуёнлар ҳақида бирор нарса айтиб берасизларми? Дейлик, улар қаерда яшашади?

— Ўрмонда, албатта! — қатъий қилиб деди Ромка.

— Ўрмонда оқ қуён яшайди, — дедим аниқлик киритиб. Кулранг қуён — чўл ҳайвони, у очиқ кенгликни, далаларни, ўрмон сўқмоқларини ёқтиради.

— Улар нима билан овқатланишади? Маша, энди сенинг навбатинг!

— Майсалар, барглар... — Маша тутилиб қолди.

— Тоғтеракнинг ёш новдаларини ҳам... — қўшимча қилдим мен. — Оқ қуён ҳатто боғ ва томорқаларга бориб мевали дарахтлар пўстлоғини кемириши, карам ўзагини маза қилиб ейиши мумкин.

— Ҳамма қуёнлар қўрқоқ! — нафратланиб деди Ромка.

— Ҳеч ҳам улар қўрқоқ эмас. Фақат душманлари кўп. Уларни ҳимоя қиладиган ягона восита кучли ва тезкор оёқларидир. Шу туфайли тулки ёки бўрилардан қочиб қолмай, ҳатто ўз изларини чалкаштириб ҳам кетишади: аввалига сакрашади— қарабсизки, қуён йўқ, у қочиб кетиб бўлди. Ёзда уни кулранг териси қутқаради. Ерга ёпишиб олдими, бас, уни тупроқдан фарқлаш мушкул. Қишда бўлса оқлиги ёрдам беради. Тўғри, баъзида шундай бўладики, қуён қишга мослашади, аммо қор ёғмай қолади. Ўшанда қуёнга ёмон бўлади! Ҳеч қаёққа яширина олмайди, — ўзига на ин, на уя қуради. Қишин-ёзин у саёз чуқурда дам олади.

— Агар бир куни йиртқич ҳайвонлар барча қуёнларни еб тугатса нима бўлади? Шундай бўлиши мумкинми? — хаёл қилди Ромка.

— Табиатда бундай бўлмайди. Ахир қуёнларни фақат уларнинг тезкор оёқларигина эмас, балки серпуштлиги ҳам қутқаради. Она қуён баҳордан кузгача уч марта ва ҳар сафар 3—6 тадан бола туғади. Қани ҳисобла-чи, битта она қуённинг боласи нечта бўлаpкин.

— Бундай мисолларни ҳали еча олмаймиз, — деди уялиб Рома.

— Йигирмага яқин, — ёрдам қилдим болаларга.

— Ҳашаротлар ҳам кўп тухум қўйишади. Эсимда. Улар ҳам йўқ бўлиб кетмаслик учун шундай қилишадими? — деди фаҳм-фаросатли Маша.

— Қуёнчалар душманлардан қандай жон сақлашади? Улар, ахир, тез югуриша олмайди-ку, — деди Маша. — Она қуён ҳам жуда ботир эмас.

— Ботир бўлмаса ҳам болалари тирик қолиши учун нима қилиш кераклигини яхши билади. Болалари туғилгач, она қуён уларни сути билан тўйғазади-да, ўзи қочиб кетади. Қуён болалари ўт ичида яшириниб 3—4 кун ўтиришади. Улар на кўринишади ва на овозлари эшитилади — ахир из қолдиришмайди-ку. Овқат ҳақида ҳам ташвиш қилмаса бўлади — она қуённинг сути жуда тўйимли. Унинг устига ўз онаси бўлмаса — бошқа она қуён келиб уларни эмизиб кетиши ҳам мумкин. Шу ҳол такрорланаверади. Унгача қуёнчаларнинг тиши чиқади. Энди улар ўзларига овқат топадиган бўлишади.

Оқ қуённинг кулранг қуёндан фарқи нимада! Қуёнлар душманларидан қандай қутулишади! Қуёнлар ҳақида қандай топишмоқлар биласиз! Сиз қандай маркалар йиғасиз, Агар ҳайвонларнинг расми туширилган маркалар бўлса, уларнинг қаерда яшаши, нималар билан овқатланишини айтиб беринг!!

ҚАТРАЛАР

Ярим тун. Ҳаммаёқ шаб ранг. Уйқусизлик!

Тезроқ тонг отишини истайман. Аммо қоронғиликнинг охири йўқдай туюлаверади. Чироқни ёқаман. Оёқ остида кундузи кўзим тушмаган қандайдир ҳашаротлар ёруғликдан чўчиб ҳар томонга югуриб қолишади. Деразадан эса бир парча қоронғилик кўзлари билан ҳамон менга тикилиб турибди.

Зулмат қанчалар ёмон! Шунинг учун ҳам бор мавжудот фақат ёруғликдагина ўзлигини намоён қиларкан...

Не машаққат билан тонгни қаршилайман. Ҳовли айланиб бир тўп гуллар ичида юзини беркитаётган номозшомгулга кўзим тушади. Шундай фараҳли гулнинг қоронғиликни севишига, қуёш чиққанда сўлиб, шом келиши билан яна қоматини ростлашига ҳайратланаман.

Аста пичирлайман: «Сен кўрсан!».

* * *

Қорнинг ёғишини ҳаммадан кўп ҳув яланғоч дарахт тепасидаги қора қарға сўраган эди. Энг кўп илҳақ бўлган ҳам ана шу қора қарға эди. Мана қор! Бутун борлиқни оққа бўяди! Ажабо, фақат қарғагина қопқоралигича қолаверди.

У яна қор сўрарди...

* * *

Ойга ҳам ишониб бўлмайди, ҳар ўн беш кунда қиёфасини ўзгартираверади.

* * *

Ой! Қанчалар гўзал,
фараҳлисан!
Бироқ афғон
чекканмисан бирор
марта!
Дастгир бўлганмисан
кимгадир!
Фақат беҳис, беидрок
бақрайиб турасан,
холос. Нега!

* * *

Ой ўз қўрқоқлигига қаттиқ ишонади. Лекин бунча ўзини ўйламаса! Бутун борлиқни қорага бўяйди. Жамолини кўз-кўзлаш учунми! Юлдузлар тунни қорайтириб ташлаб кетдилар. Аммо оққўнгил қор унинг жонига ора кирди.

Туннинг ҳам куни ёришди.

* * *

Баҳор — тоғларнинг кўз ёш тўкиши...

Сабоҳат НОРБЎТАЕВА.

Редактор
А. Ғ. МУХТОРОВ.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

ТОШКЕНТ ИРРИГАЦИЯ ВА ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИНИ МЕХАНИЗАЦИЯЛАШТИРИШ ИНЖЕНЕРЛАРИ ИНСТИТУТИ
1988 йил учун
АСПИРАНТУРАГА

ҚАБУЛ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Кундузги, сиртқи — қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини механизациялаштириш, қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини индустрлаштириш, гидротехника иншоотлари;

кундузги — полимерлар, физикаси ва механикаси, автомобиллар ва тракторлар, ҳисоблаш техникаси элементлари ва тузилиши, гидравлика ва инженерлик гидрогеологияси, электротехниканинг назарий асослари, мелиорация ва суғорма деҳқончилик;

сиртқи — қурилиш технологияси ва уни тадқиқ қилиш.

Аспирантурага кирувчилар танлаган ихтисоси, КПСС тарихи ва олий ўқув юрти программаси ҳажмида чет тиллардан бири бўйича кириш имтиҳонларини топширадилар.

Аспирантурага қабул қилиш ҳақидаги ариза институт ректори номига ёзилиб, унга қуйидагилар илова қилинади: олий ўқув юртини битирганлик ҳақида дипломнинг нотариус тасдиқлаган нусхаси, имтиҳон варақасидан кўчирма, сўнгги иш жойидан характеристика, таржимаи ҳол, кадрларни ҳисобга олиш бўйича шахсий варақа, 3 дона фотосурат (6х9 ва 3х4 см). Эълон қилинган илмий иш ва ихтиролар ҳақида маълумотлар (маълумотларга тақризлар илова қилинади, эълон қилинган иши бўлмаган шахслар рефератлар — танлаган ихтисоси бўйича илмий доклад топширадилар), танлаган ихтисоси бўйича амалий иш стажи тўғрисида ҳужжат (меҳнат дафтарчасининг иш жойидан тасдиқланган кўчирмаси), соғлиги ҳақида 086/У формадаги справка (аспирантурада ўқиш имкони борлиги ёзилган бўлиши керак), маоши тўғрисида справка.

Кириш имтиҳонларига қўйилган кишиларга иш жойларидан ўртача маоши сақланган ҳолда имтиҳонларга тайёргарлик кўриш ва топшириш учун 30 календарь кундан иборат отпуска берилади. Бунга қўшимча иш жойидан ўқув юрти жойлашган шаҳаргача келиш ва қайтиш учун вақт берилади бунга ҳақ тўланмайди.

ҲУЖЖАТЛАР 1 АВГУСТГАЧА ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ.
АДРЕС: Тошкент шаҳри, ГСП, Қориниёзов кўчаси, 39-уй аспирантура бўлими.

«Главсредазирсовхозстрой»га қарашли
ИЛЬИЧ ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИК ТЕХНИКУМИ
1988-1989 ўқув йили учун
КУНДУЗГИ ВА СИРТҚИ БЎЛИМЛАРГА
қуйидаги мутахассисликлар бўйича фақат
10-синфни битирганлардан

ЎҚУВЧИЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИНИ МЕХАНИЗАЦИЯЛАШ (фақат кундузги бўлимга), АГРОНОМИЯ, ГИДРОМЕЛИОРАЦИЯ (фақат кундузги бўлимга), АВТОМОБИЛЬ ТРАНСПОРТИНИ ЭКСПЛУТАЦИЯ ҚИЛИШ, ЗООТЕХНИЯ (фақат кундузги бўлимга), ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИК КОРХОНАЛАРИДА БУХГАЛТЕРИЯ ҲИСОБИ.

Ўқиш муддати ўрта маълумотлилар учун: «Зоотехния», «Автомобиль транспортини эксплуатация қилиш» бўлимларида 2 йилу 6 ой, «Қишлоқ хўжалик корхоналарида бухгалтерия ҳисоби» бўлимида 1 йилу 10 ой, қолган бўлимларда эса 2 йилу 8 ой,

Ҳужжатлар 10-синфни тамомлаганлардан 14 августгача, сиртқи бўлимнинг «Автомобиль транспортини эксплуатация қилиш» ва «Қишлоқ хўжалик корхоналарида бухгалтерия ҳисоби» мутахассисликларига эса 10 августгача, қолган мутахассисликларга 3 октябрдан 30 ноябргача қабул қилинади.

Кириш имтиҳонлари кундузги бўлимларда 1 августдан 21 августгача, сиртқи бўлимнинг «Автомобиль транспортини эксплутация қилиш» ва «Қишлоқ хўжалик корхоналарида бухгалтерия ҳисоби» мутахассисликларида 10 августдан 20 августгача, қолган мутахассисликларда эса 1 ноябрдан 25 декабргача ўтказилади. 10-синфни тамомлаганлар математика (оғзаки), она тили ва адабиётдан (иншо), «Агрономия» ва «Зоотехния» бўлимларига химия (оғзаки), она тили ва адабиётидан (иншо).

«Автомобиль транспортини эксплуатация қилиш» бўлимларида қўшимча равишда шофёрлик гувоҳномаси берилади.

Техникумга кириш учун қуйидаги ҳужжатлар топширилади: директор номига ариза, маълумоти ҳақидаги ҳужжатнинг асл нусхаси, меҳнат дафтарчасидан кўчирма (иш стажига эга бўлганлар), соғлиғи тўғрисида (086/У-форма) медицина справкаси; 3х4 см. ҳажмдаги 4 та фотосурат; ишлаб чиқариш ташкилотларидан берилган йўлланма (ишлаб чиқариш ташкилотларидан юборилганлар учун), туғилганлиги тўғрисида гувоҳнома ёки паспорт, ҳарбий билет қабул комиссиясига шахсан кўрсатилади.

Қабул қилинганлар умумий тартибда ётоқхона ва стипендия билан таъминланадилар.

Техникум адреси: Жиззах область, Пахтакор райони, Акмал Икромов номли 26-совхоз. Ильич қишлоқ хўжалиги техникуми.

СССР ЖАМҒАРМАЛАР БАНКИ ХИЗМАТИНГИЗГА МУНТАЗИР!

БОЛАЛАР МАНФААТИНИ КЎЗЛОВЧИ ОМОНАТЛАР

СССР Жамғармалар банки қариндошлик алоқаларидан қатъий назар гражданлардан 16 ёшгача бўлган болалар манфаатини кўзлаб қўйиладиган омонатларни қабул қилади.

Муайян мақсадга қаратилган омонатлар юзасидан бадалларни мунтазам тўлаб борган ота-оналар, боболар ва бувилар, боланинг бошқа қариндош-уруғлари унинг балоғат ёшига етганида мустақил ҳаётга қадам қўйиши учун зарур анчагина жамғарма тўплаб қўйишлари мумкин.

Бадаллар исталган миқдорда, ҳам нақд пул билан қабул қилинади. Омонатдан қисман пул олиш мумкин эмас.

Омонат 10 йил сақланган тақдирда 16 ёшга тўлган ёки ундан ошган йигит ва қизларга жамғарилган пул билан бирга ҳар йилига 4 процент ҳисобидан даромад ҳам тўланади. Омонатни олишда омонат дафтарчаси ва уни қўйган шахсни тасдиқловчи ҳужжат тақдим этилиши лозим.

Омонат муддатидан олдин олинган тақдирда, шунингдек, 10 йил муддат тўлиб, номига омонат қўйилган бола 16 ёшга тўлганидан кейин ҳам у олинмаса ҳар йилига 2 процент миқдорида даромад тўланади.

СССР ЖАМҒАРМАЛАР БАНКИ.
«Реклама» марказий агентлиги.
«СОЮЗТОРГРЕКЛАМА» БУТУНИТТИФОҚ БИРЛАШМАСИНИНГ ЎЗБЕКИСТОН АГЕНТЛИГИ.